

Επέτειος 800 ετών
από την κοιμήση του
αγ. Μιχαήλ του Χωνιάτου
Μητροπολίτου Αθηνών
1222 - 2022

Φ

Επιμέλεια
αρχιμ. Μιχαήλ Χαρ. Σταθάκης

«τῆς Ἐκκλησίας τῶν Ἀθηνῶν
σέμνωμα
καὶ μεγάλη δόξα»

«Ὁ θάνατος», γράφει ὁ αἰδιδίμος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν Χρυσόστομος Παπαδόπουλος, «δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐξαλείψῃ τὸ ὄνομα τοιοῦτου μεγάλου Ἱεράρχου, ὅστις ἀνεδείχθη καὶ συγγραφεὺς ἔξοχος, πολλὰ καὶ σπουδαῖα καταλιπὼν συγγράμματα, εἰδικωτέραν ἔχοντα σημασίαν διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς Ἐκκλησίας τῶν Ἀθηνῶν, ἧς σέμνωμα καὶ μεγάλη δόξα ὑπῆρξεν ὁ Μιχαήλ!»

Ὑποφωσκούσης τῆς ετησίου μνήμης του ἐν ἀγίοις Πατρός ἡμῶν Μιχαήλ του Χωνιάτου, Μητροπολίτου Ἀθηνῶν, στο 18^ο κατὰ σειράν ἀφιέρωμα θα παραδέσουμε τα του «πρώτου» εορτασμοῦ του αγίου, ὁ οποίος κατὰ θεία πρόνοια ἦταν τὸ 2005 τόσο στα Μεσόγεια, ὅσο καὶ στὴν Φθιώτιδα καὶ στὴν Κέα.

Ὁ πρῶτος εορτασμός φυσικά δὲν γνωρίζουμε πότε τελέστηκε. Ωστόσο ὁμως ἡ ακριβῶς χρονολογημένη στα 1232 μ.Χ. τοιχογραφία στο ἱερό Βῆμα του

Αγ. Πέτρου Καλυβίων (εικ. δεξιά), η οποία απεικονίζει τον Μιχαήλ Χωνιάτη με φωτοστέφανο μεταξύ των συλλειτουργούντων ιεραρχών αλλά και η σύγχρονή της τοιχογραφία από το παρεκκλήσιο του ασκητηρίου στη Σπηλιά της Πεντέλης, η οποία φυλάσσεται σήμερα στο Βυζαντινό και Χριστιανικό Μουσείο Αθηνών (εικ. κάτω), είναι ενδεικτικά της τιμής και της αναγνώρισης των κόπων του ανδρός, της αγάπης του για το ποιμνιό του και την πόλη των Αθηνών, της ομολογίας του στην Ορθόδοξη πίστη, των δυσιών του,

του ασκητικού πνεύματός του, της λιτής και απέριττης βιωτής του, της παρρησίας του έναντι των καταχραστών της εξουσίας, του θάρρους του κατά των εισβολέων, της αγιότητός του!

Αξίζει να σημειωθεί ότι δεν υπάρχει πράξη αγιοκατατάξεως του Χωνιάτη από την επίσημη Εκκλησία, διότι όπως είναι γνωστό, η πρακτική αυτή αρχίζει να εφαρμόζεται σταδιακά από τον 14^ο αιώνα.

Πριν από αυτή την εποχή κανείς άγιος δεν έχει τέτοια επίσημη πράξη, αλλά η συνείδηση των μελών της κάθε τοπικής Εκκλησίας είναι το

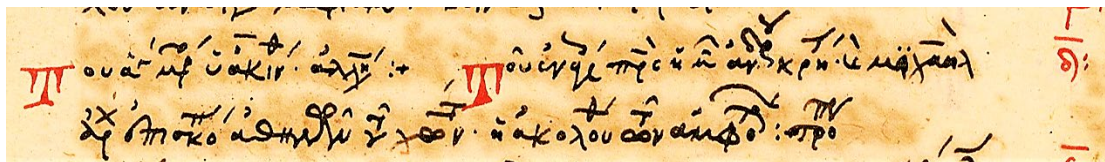
αλάνθαστο κριτήριο και η επιστημότερη πράξη αγιοκατατάξεως, αφού συμβαίνει στην καρδιά των πιστών!

Μια άλλη πολύτιμη πληροφορία μας έρχεται από το Άγιον Όρος και μάλιστα από την Ιερά Μονή Βατοπαιδίου. Ο Σωφρόνιος Ευστρατιάδης στο «Αγιολόγιόν» του μας γνωστοποιεί ότι η μνήμη του **Μιχαήλ ως αγίου «ἀπαντὰ ὁμοῦ μετὰ τοῦ Ἀνδρέου Κρήτης ἐν Βατοπεδινῶ Κώδικι μετὰ κοινῆς ἀκολουθίας»**, εἶδηση που αντλεί από τα Τυπικά του Δημητρίου Δεσφινίου. Ο π. Νεκτάριος Καρσιώτης, ιεροκήρυξ του Μητροπολιτικού Ναού των Αθηνών, στην βιογραφία του αγίου Μιχαήλ που έχει συγγράψει και δημοσιεύεται και στην Ιερά Ακολουθία που επισυνάπτουμε παρακάτω, σημειώνει «**Ἐπομένως, ἡ ὑπαρξὴ τῶν σπουδαίων αὐτῶν τοιχογραφιῶν καὶ τῆς ἀκολουθίας πρὸς τιμὴν τοῦ μαρτυροῦν τὴν ἀναγνώρισή του ὡς ἀγίου τῆς Ἐκκλησίας».**

Το 2011 ο αδελφός και συνοδοιπόρος στα αγιολογικά και όχι μόνο θέματα, π. Τιμόθεος Αγγελής, σήμερα Προϊστάμενος του Ι. Προσκυνηματος Αναστάσεως Χριστού Σπάτων και ο γράφων απευθυνθήκαμε στην Ι. Μ. Βατοπεδίου για να ζητήσουμε πληροφορίες σχετικά με τα όσα αναφέρει ο Σωφρόνιος Ευστρατιάδης. Τον Φεβρουάριο του 2012 λάβαμε σε ψηφιακή μορφή την σχετική σελίδα από το χειρόγραφο 1202, που φυλάσσεται στην εν λόγω Μονή, με τον τίτλο «**Τυπικόν Ἁγίου Σάββα**» Δημητρίου Δεσφινίου Νο 322, του 13^{ου} αιώνας, την οποία και δημοσιεύουμε εδώ για πρώτη φορά (εικ. κάτω), εκφράζοντας τις άπειρες ευχαριστίες μας για την βοήθεια και την συνδρομή της Μονής στην έρευνά μας.

Πράγματι το Τυπικό την 4^η Ιουλίου κάνει λόγο για κοινή ακολουθία των αγίων Ανδρέου Κρήτης και Μιχαήλ Αθηνών (εικ. κάτω), η οποία δυστυχώς έχει χαθεί.

Οι δύσκολοι τρεις περίπου αιώνες Λατινοκρατίας και ακολούθως η Οθωμανική κατοχή, δεν βοήθησε στην διατήρηση της μνήμης του αγίου Μιχαήλ. Ας σημειωθεί ότι η Αττική έμεινε χωρίς επίσκοπο για αρκετούς αιώνες... Η δε κάθοδος των «Δωριέων του νεότερου Ελληνισμού», όπως χαρακτηριστικώς αναφέρει ο Κ. Μπίρης για τους Αρβανίτες που εποίκησαν ήδη από τα τέλη του 14^{ου} αιώνα και την Αττική, ώστε να ενισχυθεί ο εντόπιος πληθυσμός, συνετέλεσαν στην λήθη του ονόματος του αγίου.

«Πρώτος» λοιπόν εορτασμός στα νεώτερα χρόνια καταγράφεται το έτος 2005. Πριν όμως από αυτό αξίζει να σημειωθεί ότι τοιχογραφία του αγίου κοσμεί το ιερό Βήμα του Ναού της Αγ. Ειρήνης Παλαιάς Φώκαιας στην Λαυρεωτική ήδη από της δεκαετία του 1980. Το Αρχιεπισκοπικό Μέγαρο των Αθηνών φιλοξενεί από το 2002 τοιχογραφίες μεγάλης έκτασης με σκηνές από την ζωή του αγίου, αλλά και μεμονωμένα στην χορεία των αγίων ιεραρχών των Αθηνών (εικ. αριστερά). Η μορφή του αγίου βρίσκεται και στις τοιχογραφίες του Μεγάλου Συνοδικού, της αίθουσας δηλαδή όπου συνεδριάζει η Ιεραρχία της Ιεράς Συνόδου της Εκκλησίας της Ελλάδος.

Όλα αυτά όμως χωρίς να τιμάται η μνήμη του με ιερά ακολουθία.

Το 2004 ο νέος τότε Μητροπολίτης Μεσογαίας και Λαυρεωτικής κ. Νικόλαος μας έδωσε την ευλογία να πράξουμε ό,τι ήταν απαραίτητο ώστε να εορτάσουμε τον άγιο το ερχόμενο έτος 2005. Κατόπιν τούτου ζητήσαμε από τον Δρ. Χαραλάμπη Μπούσια, Μέγα Ύμνογράφο της των Αλεξανδρέων Εκκλησίας, να συγγράψει πλήρη ιερά ακολουθία του αγίου.

Ο ίδιος είχε κατά το παρελθόν συνδέσει δύο απολυτίκια του αγίου. Δέχτηκε με πολύ χαρά και στις 22.04.2005 το πόνημά του κατετέθη από την Μητρόπολη Μεσογαίας στην αρμόδια Συνοδική Επιτροπή Θείας Λατρείας, ώστε να λάβει την έγκριση της Ιεράς Συνόδου προς χρήση.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΙΩΑΝΝΟΥ ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 (115 21)

πρωτ. 1996

ΛΟΝΙΝΟΙ ΤΗ 30ῃ Ἰουνίου 2005

ΑΡΙΘΜ.

Δεκελ 1492

Πρός
Τόν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην
Μεσογαίας καί Λαυρεωτικῆς κ. Νικόλαον.
Εἰς Σπᾶτα.

Σεβασμιώτατε ἐν Χριστῷ ἀδελφέ,

Συνοδικῆ Ἀποφάσει, ληφθεῖση ἐν τῇ Συνεδρίᾳ τῆς Διαρκοῦς Ἱεράς Συνόδου τῆς 28^{ης} φθίνοντος μηνός Ἰουνίου ἐ.ε., καί εἰς ἀπάντησιν τοῦ ὑπ' ἀριθμ. πρωτ. 421/22.4.2005 ὑμετέρου ἐγγράφου, περί ἐγκρίσεως ὑπό τῆς Ἱεράς Συνόδου «τῆς Ἱεράς Ἀκολουθίας τοῦ ἐν Ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Μιχαήλ τοῦ Χωιᾶτου, Μητροπολίτου Ἀθηνῶν», ποιηθείσης ὑπό τοῦ Ἐλλογιμωτάτου κ. Χαραλάμπους Μπούσια, Μεγάλου Ὑμνογράφου τῆς τῶν Ἀλεξανδρέων Ἐκκλησίας, γνωρίζομεν ὑμῖν, ὅτι κατόπιν καί τῆς ὑπ' ἀριθμ. 19/27.6.2005 εἰσηγήσεως τῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Θείας Λατρείας καί Ποιμαντικοῦ Ἔργου, ἐγκρίνεται ἡ ὡς ἄνω Ἱερά Ἀκολουθία, ὡς καλῶς ἔχουσα, καθ' ὅσον οὐδέν τό ἀπᾶλλον πρὸς τε τὰ δόγματα καί τὰς παραδόσεις τῆς καθ' ἡμᾶς Ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας περιέχεται ἐν αὐτῇ.

Προσέτι δέον ὅπως ληφθῶσιν ὑπ' ὄψιν κατὰ τήν ἔκδοσιν καί λειτουργικὴν χρῆσιν αὐτῆς αἱ ἐν τῷ συνημμένῳ κριτικῷ ὑπομνήματι παρατηρήσεις.

Ὅθεν παρακαλοῦμεν ὑμᾶς, ὅπως κατὰ τήν τάξιν ὑποβάλητε πέντε (5) ἀντίτυπα τῆς ἐκδοθησομένης ἀνωτέρω Ἱεράς Ἀκολουθίας διά τό Ἀρχεῖον τῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Θείας Λατρείας καί Ποιμαντικοῦ Ἔργου.

Ἐπί δέ τούτοις, κατασπαζόμενοι τήν ὑμετέραν Σεβασμιότητα ἐν Κυρίῳ, διατελοῦμεν μετ' ἀγάπης.

† Ὁ Ἀθηνῶν ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ, Πρόεδρος

Ὁ Ἀρχιεραγματεὺς

† Ὁ Χριστιανουπόλεως Σεραφεῖμ.

Ἀκριβὲς Ἀντίγραφον

Ὁ Ἀρχιεραγματεὺς

† 26 Σεπτεμβρίου Σεραφεῖμ
Ὁ Χριστιανουπόλεως Σεραφεῖμ.

Κοινοποιήσις:

Συνοδικὴν Ἐπιτροπὴν
Θείας Λατρείας καί Ποιμαντικοῦ Ἔργου.
Παρ' ἡμῖν.

Ο Σεβ. Μητροπολίτης Μεσογαίας και Λαυρεωτικής είχε παραλλήλως εκδώσει Εγκύκλιο που αναγνώστηκε στους Ναούς της Μητροπόλεως την Κυριακή 26 Ιουνίου 2005.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ
ΜΕΣΟΓΑΙΑΣ & ΛΑΥΡΕΩΤΙΚΗΣ

Αριθμ. Πρωτ. 606

Κυριακή, 26 Ιουνίου 2005

Πρὸς
Τοὺς εὐσεβεῖς χριστιανοὺς τῆς καθ' ἡμᾶς Ἱερᾶς Μητροπόλεως

Τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά,

Ἡ Ἱερὰ Μητρόπολις μας, ἐνῶ εἶναι ἰδιαιτέρως εὐλογημένη ἀπὸ τὸν Θεό, ἐνῶ εἶναι κατάσπαρτη ἀπὸ βυζαντινὰ καὶ μεταβυζαντινὰ ἐκκλησιάκια καὶ προσκυνητάρια, ἐνῶ χαρακτηρίζεται γιὰ τοὺς ὁμορφους, πραγματικὰ περικαλλεῖς ναοὺς τῆς, ἐνῶ διακρίνεται γιὰ τὰ πνευματικὰ μοναστηράκια τῆς, σὲ ἀντίθεση μὲ ἄλλες Μητροπόλεις δὲν εἶναι πλούσια σὲ ἁγίους, ἱερὰ λείψανα, παράδοση θαυματουργῶν εἰκόνων καὶ ἱερῶν προσκυνημάτων.

Σεμνύνεται καὶ καυχᾶται ὁμως ἐν Κυρίῳ, διότι τὰ χῶματά τῆς ἀγιάσθηκαν ἀπὸ δύο μεγάλους μὲν ἀλλὰ ἄγνωστους ἁγίους· τὸν ἅγιο Μιχαὴλ Χωνιάτη, ἐπίσκοπο Ἀθηνῶν καὶ τὸν ἅγιο Τιμόθεο, ἐπίσκοπο Εὐρίπου, κτίτορα τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Πεντέλης. Ὁ πρῶτος εἶναι ἅγιος τοῦ δωδέκατου αἰῶνος καὶ ὁ δεῦτερος τοῦ δέκατου ἔκτου. Καὶ οἱ δύο συνδέονται καὶ μὲ τὴν ἁγιοτόκο πόλη τῶν Ἀθηνῶν ἀλλὰ καὶ μὲ τὰ ἱερὰ χῶματα τῆς εὐλογημένης Ἐπαρχίας μας.

Πρόσφατα, φιλάγιοι νέοι τῆς Μητροπόλεώς μας μὲ εὐλαβῆ διάθεση, μὲ ἁγία αἰσθήματα, μὲ πολὺ κόπο καὶ ἐπιμέλεια, ἔφεραν στὴν ἐπιφάνεια ἄγνωστα στοὺς πολλοὺς στοιχεῖα τῆς ζωῆς τοῦ Ἁγίου Μιχαὴλ Χωνιάτου, κυκλοφόρησαν σπάνια εἰκόνα τοῦ ἀπὸ ναοῦ τῆς Ἐπαρχίας μας καὶ φρόντισαν γιὰ τὴν σύνταξη καὶ ἔκδοση τῆς ἱερᾶς ἀκολουθίας του.

Ἡ Ἱερὰ Μητρόπολις μας ἤδη βρίσκεται στὴν πολὺ εὐχάριστη θέση νὰ ἀναγγεῖλει σὲ ὅλους σας, τὸ χριστεπώνυμο πλήρωμά τῆς, ὅτι φέτος γιὰ πρώτη φορὰ στὴν ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας μας, θὰ πανηγυρίσουμε τὴν ἁγία μνήμη του, ὄχι μὲ κοσμικοὺς τρόπους, οὔτε μὲ ἀπλὴ ἀναφορὰ τοῦ ὀνόματός του στὸ συναξάρι τῆς

ήμέρας, αλλά ψάλλοντας την καινούργια και πρωτότυπη ιερά ακολουθία του κατά τὸ ἐξῆς πρόγραμμα:

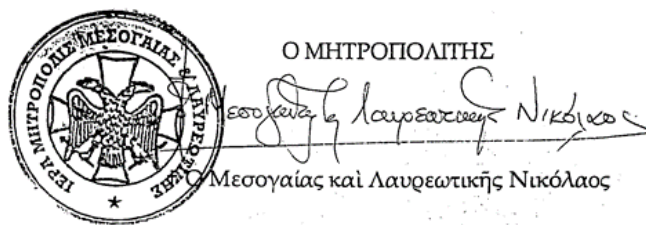
Τὴν Κυριακὴ 3 Ἰουλίου στὶς 7 μ.μ. Μέγας Ἀρχιερατικὸς Ἑσπερινὸς

Τὴν Δευτέρα 4 Ἰουλίου στὶς 7 π.μ. Ὁρθρος καὶ Ἀρχιερατικὴ Θεία Λειτουργία

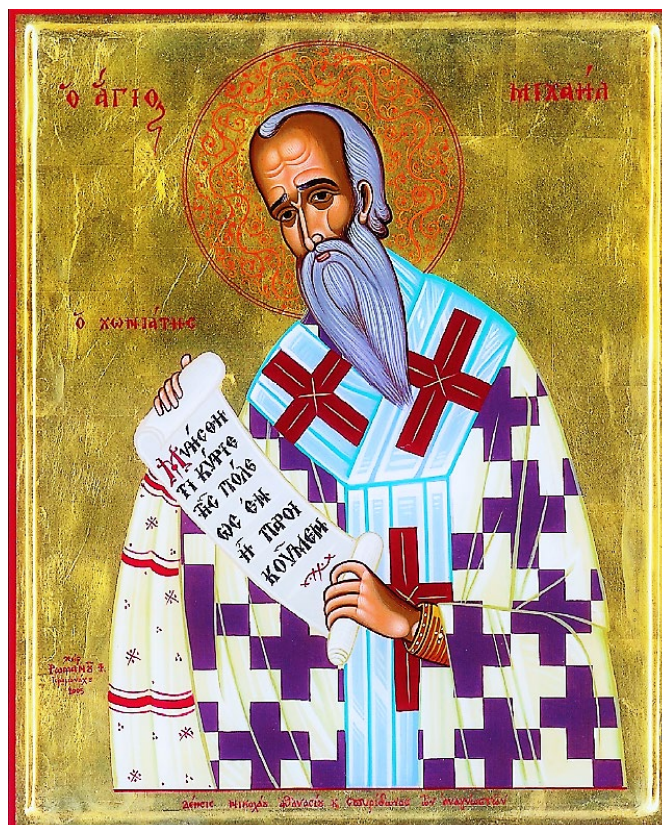
Ἀμφότερες οἱ ἱερεὺς ἀκολουθίες θὰ λάβουν χώρα στὸν Ἱερό Ναὸ τοῦ Ἁγίου Δημητρίου Κερατέας.

Κατόπιν τούτου προτρέπουμε ὅλους ὅσους μποροῦν, ἀπὸ τὴν Αθήνα, τὰ Μεσόγεια καὶ τὴν Λαυρεωτικὴ, νὰ προσέλθουν στὶς παραπάνω ἀκολουθίες. Μάλιστα δὲ ὅσοι ἔχουν τὴν δυνατότητα καλὸ εἶναι νὰ μεταλάβουν καὶ τῶν ἀχράντων μυστηρίων καὶ νὰ πάρουμε ὅλοι ἀπὸ τὴν πλούσια χάρι τοῦ ἁγίου μας Μιχαὴλ τοῦ Χωνιάτου, ἐπισκόπου Ἀθηνῶν.

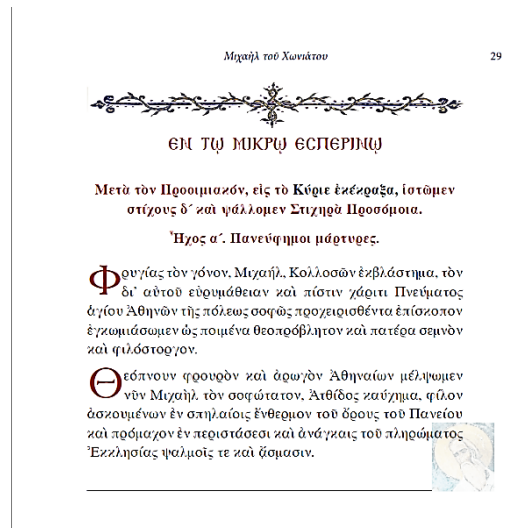
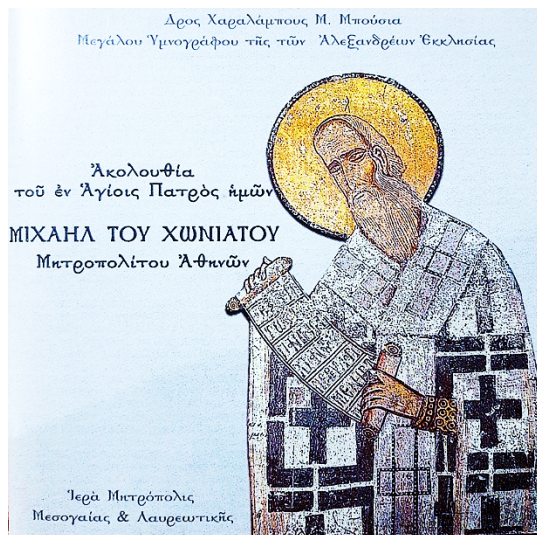
Τὸ πρωὶ τῆς Δευτέρας 4 Ἰουλίου, μετὰ τὴν Θεία Λειτουργία θὰ διανεμηθεῖ ὡς εὐλογία καὶ καλλιτεχνικὴ φυλλάδα μετὰ τὴν ἀκολουθία τοῦ Ἁγίου.

Για τὶς λατρευτικὲς ἀνάγκες τῆς πανηγύρεως φιλοτεχνήθηκε φορητὴ εἰκόνα τοῦ ἁγίου, ἀπὸ τὸν Πάτριο ἀρχιμανδρίτη Ρωμανὸ Φωκάκη, κληρικὸ τότε τῆς Μητροπόλεως Μεσογαίας.

Παραλλήλως η ιερά Ακολουθία τυπώθηκε σε χίλια αντίτυπα, μικρού σχήματος (εικ. κάτω), συνοδευόμενη και από cd και διανεμήθηκε στους προσκυνητές. Το cd περιείχε τροπάρια από την ακολουθία και ηχογραφήθηκε από μουσικολογιώτατους ιερείς των Μεσογείων, όπως οι Ιωάννης Ζαρμπής, Χρήστος Κολιαβασίλης, Ανάργυρος Φακίνος, αλλά και ιεροψάλτες όπως ο Σπυρίδων (νυν Τιμόθεος) Αγγελής και ο Κωνσταντίνος Ζέππος, οι οποίοι κατέβαλαν υπεράνθρωπες προσπάθειες ώστε μέσα σε συντομότατο χρονικό διάστημα να γράψουν τα μουσικά κείμενα, να κάνουν τις πρόβες και τέλος την ηχογράφιση. Την τεχνική υποστήριξη είχε αναλάβει ο π. Ευγένιος Παντζαρίδης, νυν Αναπληρωτής Γενικός Αρχιερατικός Επίτροπος της Ιεράς Αρχιεπισκοπής Αθηνών.

Πρόλογος εκδόσεως ακολουθίας
Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου
Μεσογαίας & Λαυρεωτικῆς
κ.κ. Νικολάου

«Μακάριος ὃς ἔχει ἐν Σιών σπέρμα
καὶ οἰκείους ἐν Ἱερουσαλήμ» (Ψα. λα΄ 9)

Ἡ ἀνάγκη τοῦ προσωπικοῦ συνδέσμου μὲ τοὺς ἁγίους καὶ τῆς πνευματικῆς μας «ἀναβάσεως» μέσα ἀπὸ τὴ συγγένεια μαζί τους εἶναι πολὺ βαθιὰ ριζωμένη μέσα μας καὶ ἀπόλυτα δικαιολογημένη ἀπὸ τὴν Ὁρθόδοξη παράδοσή μας. Ὁ καθένας μας ἔχει τὸν φύλακα ἄγγελό του, ἔχει τὸν

προστάτη ἅγιό του, τοῦ ὁποίου καὶ τὸ ὄνομα φέρει, ἔχει ὡς «οἰκεῖο» του κάποιον ἅγιο, πού γιὰ ἄγνωστους σὲ μᾶς λόγους παρενέβη σὲ συγκεκριμένη περίσταση τῆς ζωῆς του καὶ δείχνει ἔτσι τὴν εἰδική σχέση του μαζί του, ἔχει τὸν πολιοῦχο τῆς πόλεως πού ζεῖ, ἔχει τοὺς δικούς του ἁγίους, ἔχει τοὺς «οἰκειούς του ἐν Ἱερουσαλήμ».

Γιὰ τὸν λόγο αὐτὸν καὶ συχνὰ ψάχνουμε μέσα ἀπὸ τὰ συναξάρια, τὶς λειτουργικὲς φυλλάδες, τὰ προσκυνήματα καὶ τὶς εἰκόνες ὄχι τόσο νὰ πληροφορηθοῦμε γιὰ τοὺς ἁγίους μας, ἀλλὰ νὰ ἀνιχνεύσουμε τὴ συγγένεια μαζί τους. Οἱ ἅγιοι τῆς περιοχῆς πού ζοῦμε, οἱ τοπικοὶ λεγόμενοι ἅγιοι, παρουσιάζουν μιὰ εἰδική σχέση μαζί μας. Γνωρίζουν τὸν τόπο μας, περπάτησαν στὰ γνώριμα σὲ μᾶς μονοπάτια, ἀντίκρυσαν ἴδια μὲ μᾶς ὀπτικά ἐρεθίσματα, ἔζησαν τὰ ἰδιόμορφα προβλήματα μας, εὐλόγησαν καὶ ἁγίασαν τὸν φυσικὸ κόσμο μας, βρίσκονται καὶ ἀνθρώπινα πιὸ κοντὰ μας.

Στὴν εὐλογημένη πατρίδα μας, τὴν Ἑλλάδα, δὲν ὑπάρχει γωνιὰ καὶ σημεῖο πού νὰ μὴν «ἔστησαν πόδες» ἁγίων, πού νὰ μὴν ἔχει ποτισθεῖ τὸ χῶμα ἀπὸ μαρτυρικὸ αἷμα ἢ ὄσιακούς ἰδρῶτες, πού ὁ ἀέρας νὰ μὴν ἔχει ἁγιασθεῖ ἀπὸ εὐλογημένη διδασκαλία, πού ὁ τόπος νὰ μὴν θυμίζει πέρασμα ἁγίου καὶ ἀπόδειξη «σημεῖου». Ἐξαίρεση σὲ αὐτὸν τὸν κανόνα μέχρι πρότινος φαινόταν νὰ ἀποτελεῖ ἡ Ἀνατολικὴ Ἀττική.

Ἄς εἶναι ὅμως εὐλογημένα τὰ παιδιὰ μας, πού τόσο σεμνὰ καὶ διακριτικὰ κρύβονται πίσω ἀπὸ τὴν προκαλοῦσα συμμετρία τῶν ἀρχικῶν τῶν ὀνομάτων τους Α.Σ. & Σ.Α. Αὐτὰ ἀνεκάλυψαν μὲ ὑποδειγματικὸ αὐθορμητισμὸ τὴν ἐσωτερικὴ τους ἀποκάλυψη καὶ φανέρωσαν τὶς ρίζες καὶ τὰ ἀποτυπώματα τῆς ἁγιωσύνης στὸν τόπο μας. Ὁ ἐνθεὸς ζῆλος τους, ἡ ἀξιοζήλευτη ἐπιμονή τους, ἡ μοναδικὴ μεθοδικότητά τους, ἡ ἀντοχή στὴν ἀδιαφορία καὶ τὴν περιφρόνηση τοῦ περιβάλλοντός τους, ὁ ποδούμενος στόχος τους, ὁδήγησαν τὰ βήματά τους στὸν ἅγιο ὄλων μας, ὅσοι ζοῦμε στὴν εὐλογημένη γῆ τῶν Μεσογείων καὶ τῆς Λαυρεωτικῆς, στὴν Ἀττική· στὸν ἅγιο Μιχαὴλ τὸν Χωνιάτη, τὸν Μητροπολίτη Ἀθηνῶν καὶ συμπολίτη τῶν ἀγγέλων.

Χάρις στὴ δική τους προθυμία καὶ ἀνυποχώρητη πρωτοβουλία, γίνεται ὁ ἄγνωστος γνωστός, ὁ ἀπόμακρος δικός, καὶ μεταμορφώνεται ἡ δίψα τους σὲ ὕμνο καὶ δοξολογία ἁγίων μὲ τὴν παροῦσα δαυμάσια ἀκολουθία, πού τόσο

περίτεχνα συνέθεσε ὁ γνωστός εὐλαβῆς Μεγάλος Ὑμνογράφος τῆς τῶν Ἀλεξανδρέων Ἐκκλησίας κ. Χαράλαμπος Μπούσιας. Ἡ ἀκολουθία αὐτὴ μᾶς ὑποχρεώνει νὰ κάνουμε τὴν ἀγάπη του εὐχὴ μας· νὰ ὀδηγηθοῦμε ἀπὸ τὴν γνώση περὶ τοῦ ἁγίου στὴν προσευχὴ μας στὸν ἅγιο· νὰ φύγουμε ἀπὸ τὴν σκέψη καὶ νὰ προσφύγουμε στὴν σχέση μαζί του.

Θέλω πολὺ νὰ εὐχαριστήσω καὶ νὰ συγχαρῶ πρωτίστως τὰ ἀγιόφιλα παιδιά μας, τὸν Α.Σ. καὶ τὸν Σ.Α., κατὰ δεύτερο λόγο τοὺς θεόφιλους ἱερεῖς μας τοῦ Ἁγίου Δημητρίου Κερατέας, καὶ φυσικὰ τὸν συντάκτη τῆς ἀκολουθίας, ὄχι τόσο γιὰ τὰ τάλαντά τους ὅσο γιὰ τὴν πίστη, τὴν εὐλάβεια καὶ τὴ χάρι τους.

Εὐχομαι ἐκ βαθέων μὲ τις πρεσβεῖες τοῦ ἐν ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Μιχαὴλ τοῦ Χωνιάτου, Μητροπολίτου Ἀθηνῶν, ὁ Κύριος πλοῦσια νὰ εὐλογεῖ τὴ ζωὴ ὄλων τους, τὸ δὲ Πάνειον Ὅρος (εἰκ. κάτω) σὰν τὸ μαφόριο τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου νὰ σκεπάζει καὶ τὴν Κερατέα καὶ ὀλόκληρη τὴν Μητρόπολη Μεσογαίας καὶ Λαυρεωτικῆς.

† Ὁ Μεσογαίας καὶ Λαυρεωτικῆς ΝΙΚΟΛΑΟΣ»

Ο π. Τιμόθεος Αγγελής φύλαξε στο αρχείο του τα μουσικά κείμενα των ύμνων που ηχογραφήθηκαν, έργο του μακαριστού πλέον ιερέως Ιωάννου Ζαρμπή (εικ. δεξιά), τα οποία και παραθέτουμε:

ΕΝ ΤΩ ΜΕΓΑΛΩ ΕΣΠΕΡΙΝΩ

Ἦχος α΄. Τῶν οὐρανίων ταξμάτων

Ἰσχυός: Ὅτι παρά τῷ Κυρίῳ τὸ ἔργον καὶ πορρὴ
παρ' αὐτῷ γυγνώσκεις καὶ αὐτὸς γυγνώσκειται
τὸν ὀβρανὴν ἐμπαθῶν τῶν ἀνομιῶν αὐτῶ.

Μνη μνη τε λου ντες ενν θει αν και
α ει σε βασ τον των Α θη και εν
ση και με σο και ασ χο ρει αι
Πλ. σοι θες βα ρο νι κης θε ρκο πν λου
Νη σου κε ασ πα νευ φη με και της ευ
βο. ασ τι μω μεν γε μι χα ηη χω νι
α τα πνευ μα τερ εν φορε ο ρε.

Ἰσχυός: Ἀνεῖξε τον Κύριον πάντα τὰ ἔθνη,
ἐπαλνέσατε Αὐτόν πάντες οἱ θαοί.

ον πο λυ τι μη τον ολ ολ βον χει
του της ηλι γε ως γε ητον μη τρο πο
λε των μι χα ηη χω νι α των
και προ ε δρον και μεν εν των Α θη νων
κα τα γε φω μεν αβ εμα βι με ηι στα
γε βι βυ φι ασ ως α ηη θους ευ πρε
πε στα τον α να α κέο ο ρον

Στίχος: Ὅτι ἐκραταίωσθαι τὸ ἔργον Ἰησοῦ
 ἐφ' ἡμῶν καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ Κυρίου
 μῆνι εἰς τὸν αἰῶνα.

Τ Ο Ν Ε Α Υ Τ Ο ὁ ρ ἔ ν κα μ ι λ ν ω α
 γ α τ η σ τ η ξ α ν τ α ὁ δ λ τ η σ π ρ ο σ τ ο ν π λ η
 θ ἰ ο ν υ α ι θ ε ο ν κα ὄ ν κ ο ν τ ω σ
 ὁ π ν ο υ ν χ ω ν λ α τ η ν ν υ ο ν μ ι χ α η λ
 ω σ κ η ρ ἰ ο ν υ μ η ν ὠ μ ἔ ν κ α ι τ α σ α υ
 τ ο υ ε ι ἰ η τ η ὠ μ ἔ ν π ρ ο ὄ ν τ α σ π ρ ο σ
 τ ο ν ε υ ὄ η κ η χ ο ν θ ε ἄ α ἔ ρ ω ω τ ο ν

Εἰς τὸν Στίχον Στιχηρά Προδύμια
 ἤχος πλ.α. Χαίρεις, ἀκητικῶν.

ἤχος ᾠ ῳ Πα

Χ α ι α ι ρ ι σ τ η σ ε κ η η ε λ λ α σ φ ω ὄ ν ο ρ ο
 γ λ ο τ η ζ ι φ α ι ὄ ν υ ν α σ τ α ε υ μ π α ν τ α
 υ α ι π α ν τ α κ α τ α φ ω τ ι λ ὄ σ τ ο υ σ Α ὄ η
 ν α λ ο υ σ α υ γ α λ ὄ ν ὄ φ ω ν ρ η μ α α τ ω ν π α
 τ ἔ ρ ο ὄ ι ἔ τ ο λ μ η η ν θ ε ο π ρ ο ὄ η τ ε
 α ρ χ ι ὄ υ ο τ α θ ε ι ο τ α τ ε ὄ λ ε
 ρ ο φ α α ν τ ο ρ ε υ κ η ε ε ε σ κ α ι α
 ν υ ὄ τ α κ τ ε ὄ ο ν τ ω σ π ρ ο ε ὄ ρ ε τ ο υ κ η ρ ι
 ν ο υ π α γ α λ α ὄ τ ε ω σ ὄ ο θ ε ο ν
 τ η ν θ ε ι α ν μ η η μ η ὄ ο υ ζ ι μ ἔ ω ν τ ε σ
 α ε ι π ο τ ε ὄ ε μ λ χ α η λ χ ω ν λ
 α ὄ τ α α ν ὄ φ η μ ο υ μ ἔ ν ἰ η ὄ ο μ ε ὄ ο λ υ α ι ὄ α ι σ
 λ υ ε ὄ λ ὄ α ι σ ε υ ὄ ε χ ο μ ε ὄ α π ρ ο σ κ ε ι λ ὄ ὄ η ν
 τ ο υ π α γ α λ ε υ ὄ ὄ η κ η ο ν

Ἀπολυτίμιον. Ἦχος πλ. α΄
 Τὸν βυβανάρχον Λόγον.

Α ρε εη δι αε πρε φας και αε δι ο
 εη εε κ ποι μα νει κη ε πι βση μη και
 α και φνει βι ο εη Α θη ναι υν βου λο
 θα εως ε χρη μα τι βρε ω χω νε α
 τα μι χα ηη ε ρα ρχα κρα ται ε και α
 ρε βρε πολ με να ρχα διο και ει ηη φας
 χα α α α ριν υ - περ η των πρ βρε
 ειν πα ντο ο εε.

Ἔτερα γραφή

Α ρε εη δι αε πρε φας και Α γε
 ο εη εε κ ποι μα νει κη ε πι
 βση η μη και α και φνει ει βι ο
 εη εε Α θη ναι υν βου λο θα εως ε χρη
 μα εε βρε ω χω νε α τα μι χα ηη
 ε ρα ρχα κρα ται ε και α α ρε
 βρε πολ με να α ρχα διο και ει ηη
 φας χα α α α ριν υ περ η των
 πρε βρε ειν πα ντο ο εε

ΕΝ ΤΩ ΟΡΘΡΩ

Κάθισμα Ἦχος α'. Τὸν τάφον σου Ἰωσήφ

ἦ χρόνος ἀητοῦς

Τρι βῆσαι καρ Μι χα ηῖ χω νια τα θε ο
 φρον τῆν μνη μνη σου γα μρωσ Α τι κῶν
 ολ ολ κων τῆ και κε αν και ευ θοι αν
 και φθι ω τι θα θε βο μεν και και με
 δε θα ει δε κα τα γε φο ντες
 θει οis ευ δε χο με θα τας
 ε υρε νει ελ αν πρε βει ας τρεσ
 κει σην τον ευ θαη χων

Κάθισμα Ἦχος δ'. Τὴν ὑπαιότητα

ε πο φα νο ρα α πα να δε
 ω τα του βο ρως πολ μα να ντα α
 και α δεη των ο μο ην τον του προδρο
 μου εν αυ των τε γε θα ντα α κ
 μο κη βι ον προ και ρον δ μι χα ηῖ
 τι ηω μεν χω νι α α α των τον ευ
 δο ρον φν και εν κα τα νυ φει
 βο ω ντες και ε ρε ι ε ρα
 ρχων γα προ της

Καὶ διόμα ἤχος δ' Ἐπεφάνης ἡμέρου

ἤχος δ' Δε ως Νη

Ε ΚΑΥ ΓΛ ΑΣ ΒΕ Ε ΜΝΩ ΜΑ ΤΩΝ Α ΘΗ
 ΝΑΙ ΑΙ ΑΙ ΩΝ ΜΙ ΧΑ ΗΓ ΘΕ
 ΓΤΕ Ε ΒΙ Ε Ι Ε ΡΟ ΦΑΙ ΥΡΟΡ ΘΑΥ
 ΜΑ ΒΥΕ ΒΑΥ ΤΟΥ Α ΜΟ ΠΩΣ Η ΝΑ
 ΧΩ ΒΑΣ Ν ΠΕΡ ΒΑΣ ΠΟΙ ΜΥΝΣ ΠΟΙ
 ΜΗ ΝΩ ΩΣ Α ΝΥ Ν ΒΤΑ Α ΚΖΟΣ

Ἐξαιτοβτελάρλον Γυναικες Βουουζιόδητε

ἤχος β' Α

ΔΕ Α ΚΟ ΒΗΟ ΟΥ ΠΕ ΡΕ ΒΓΕ ΠΤΟΥ ΤΩΝ
 Α ΘΗ ΝΩ ΩΝ ΘΕ ΜΗ Η ΩΝ ΜΕΝ
 ΚΑΙ ΜΕ ΒΟ ΓΑΙ Α ΑΣ ΚΑΙ ΚΕ Ε ΑΣ ΤΩΝ
 ΘΕ Ο ΦΟ ΡΟ ΟΥ ΠΟ ΧΙ ΣΩ
 ΩΣ Ι Ε ΡΑ Α ΡΧΗ ΠΑ Α ΒΟ ΦΟΥ
 ΚΑΙ Α ΒΚΗ ΣΩ ΩΝ Ο ΜΟ Ο ΤΗΝ ΤΩΝ
 ΚΑΙ ΜΑ ΡΑ ΡΙ Η ΣΩ ΠΙ Ι ΓΤΕ ΩΣ
 ΜΑΝ ΜΙ ΧΑ ΚΑ ΧΩ Ω ΚΙ Α Α ΣΩ ΤΩΝ
 ΠΟ ΧΥ ΤΙ ΜΗ Η ΤΩΝ Ο Ο ΝΤΩ ΩΣ

Εἰς τοὺς Αἶθους, βιχηραὶ Προβόμοι

ᾠχος α'. Τῶν οὐρανίων ταξμάτων.

Στίχος: Αἰνεῖτε αὐτὸν ἐν τυμπάνῳ καὶ χορῷ,
ἀνεῖτε αὐτὸν ἐν χορδαῖς καὶ ὄργάνῳ
ᾠχος α' Πα

Πα νυ θυ ρι ἰο υτες μνη η μνη των
α ει δε βα βρον η και φω του ηη του
μα καρ μι χα ηη χω νε α τα ηη
γενεε ι ε ρο μυ στα των Α θη των
την ηα κταν ποι μα δε αν του ηη α νευ φη
μου μεν και πο νους του ε ε ρους α
ρε της προς ο λο κτη η ρω ω γιν ηη

Στίχος: Αἰνεῖτε αὐτὸν ἐν κυμβάλοις εὐήχοις,
ἀνεῖτε κυμβάλοις ἀγαλλοῦ. Πα βω
ηχοὶ ἀνεβάτω τὸν κύριον.

ᾠχος α' Πα

Τοις θε ο ηνε ἰοις του λο ο ροις φι ηα
ηι ο τη τι η ε κταν κτω βι ο της του
και α θα ηη προς πε ηας ηη εμο θυη θας
την πο ηη των ην Α θη των μι χα ηη ι
ε ρω τα τε ηη των α θυη των του ηη
θαι ου του πα νη κου της α θυη δε
ως ο μο ο ηη η η ηη ηη

Μεγαλυνάριον

ᾠχος δ' $\frac{1}{2}$

Γ

Χαι ροις Χω νε ᾶ α ται των Α γων νων
Μι χα ηχ ε πο ητα α ρχι θη η τα
και αι ρω ηε δ' και ροις με βου ηαι ας θε
ρμo ηυ λων ευ θοι ας και κε ας ο
οι κη τωρ θε ο μα ηα ρι οτε δ'

Τα τροπάρια αυτά που αποδόθηκαν με αυτές τις καλλικέλαδες Μεσογείτικες φωνές μπορείτε να ακούσετε στον ακόλουθο σύνδεσμο

[Έκλογή Ύμνων ἐκ τῆς ἱερᾶς ἀκολουθίας τοῦ ἁγίου Μιχαὴλ τοῦ Χωνιάτου, Μητροπολίτου Ἀθηνῶν - YouTube](#)

Δρος Χαρολάμπους Μ. Μπούσια
Μεγάλου Ὑμνογράφου τῆς τῶν Ἀλεξανδρέων Ἐκκλησίας

Ἐκλογή Ὑμνων
ἐκ τῆς Ἱερᾶς Ἀκολουθίας
τοῦ ἁγίου Μιχαὴλ τοῦ Χωνιάτου
Μητροπολίτου Ἀθηνῶν

Ἱερά Μητρόπολις Μεσογαίας καὶ Λαυρεωτικῆς
2005

Ἔτερα τροπάρια του αγίου εκτός της εν χρήσει ιεράς ακολουθίας.

Ἀρχιμ. Πορφυρίου Προδρομίτου,
Καθηγουμένου τῆς Ἱερᾶς Πατριαρχικῆς καὶ Σταυροπηγιακῆς Μονῆς
Τιμίου Προδρόμου Σκήτης Βεροίας

Δόξα. Ήχος πλ. α΄

Τὴν δυτικὴν ἀμαυρότητα, τὴν κατακλύσασαν γῆν πατρῶαν, διὰ τὰς ἀμαρτίας λαοῦ τε καὶ ποιμένων, μὴ φέρων ἀνεχόμενος, ὁ ποιμὴν ὁ καλός, ἀπεκρύβης ὅσον ὅσον, ἕως ἄν παρέλθῃ ἡ ὀργὴ τοῦ Κυρίου. Ἄλλ' ἐν ἐξορίαις πλανώμενον, οἰκεῖα βουλῆ, σέ ἐκάλεσεν ἐν ἀπλέτῳ φωτί, ὁ τῆς δόξης Κύριος καὶ παρέλαβεν τὴν μακαρίαν σου ψυχὴν ἐν κόλποις πατρικοῖς. Τό δε σῶμα σου, μακρὰν τῆς ποιμένης ἀναπαύεται. Ὅθεν καὶ νῦν, τοῦ πρωταγγέλου ὁμῶνυμε Μιχαήλ, ὁ πυρίπνοος ἐν θεολόγοις πατήρ, συμπαραλάβε Λουκᾶν τόν ἐν μοναχοῖς ὀσιώτατον, καὶ πάντας τοὺς ἐν Πανείῳ Ὅρει προαναπαυσάμενους πατέρας ἡμῶν, χορείαν ποιούμενοι ἐν δεήσεσι καὶ εὐχαῖς ὑπὲρ ἡμῶν τῶν ἐσχάτοις βιούντων, ἵνα στῶμεν καλῶς, ἐν ἡμέραις πονηραῖς, καὶ ἐπιτελῶμεν χαρμοσύνως τὴν ἄρτι συστησάμενοι ἑορτὴν σου, πρὸς Κύριον τόν φιλόανθρωπον.

Ἀπολυτίκιον. Ήχος α΄. Τῆς ἐρήμου...

Ἀθηνῶν τε καὶ πάσης Ἀττικῆς τόν περιλαμπρον ἔχοντες προστάτην ποιμένα Μιχαήλ τόν πυρίπνοον ἐν λόγοις ἀληθείας, ἀδελφοί, τιμήσωμεν δεόντως ὡς υἱοὶ ἑορτὴν αὐτῷ ποιῶντες ἀναπαυόμενοι τούτου ταῖς πτέρυξιν ἵνα εὐχῆται ἀπαύστως ὑπὲρ λαοῦ καὶ ποιμένων πρὸς Κύριον.

Κοντάκιον. Ήχος δ΄. Ἐπεφάνης

Δύσας, πάτερ ἅγιε, σωματικῶς τῆς σῆς ποιμένης, ἐξορίαν ἄδικον, μακρὰν φυγῶν ἐξ Ἀθηνῶν, νῦν τοὺς τιμῶντας τὴν μνήμην σου, σκέπε εὐχαῖς σου Μιχαήλ πατρικώτατε.

Μεγαλυνάρια.

Μιχαήλ ἐν Χώναις ὁ γεννηθεὶς, καὶ τοῦ πρωταγγέλου ἐν τῇ πίστῃ ὁ μιμητῆς, φρούρει τέ καὶ σκέπε εὐχαῖς τοὺς μαθητάς ἵνα κρατῶμεν, πάτερ, πίστιν τὴν ἄμεμπτον/ὀρθόδοξον.

Πάνειον, παμμάκαρ, καταφυγὴν, ἔχων ἡσυχίας, ἀγγελώνυμε, μοναστῶν, εὐχου, ἱεράρχα, Χριστῷ τῷ παντεπόπτῃ ἵνα ποιῶμεν πάντες βίον ἀσκήσεως.

Φώτισον, πανόλβιε, φωτισμῷ θείας εὐφροσύνης, τοὺς τιμῶντάς σε εὐλαβῶς, ἵνα σῶν λειψάνων εὐράμενοι τὸν πλοῦτον, ὡς θησαυρόν σὺν λόγοις τοῖς σοῖς πλουτούμεθα.

Πάτερ, τὸν Λουκᾶν συμπαραλαβὼν καὶ Πανείου ὄρους τὴν χορείαν τῶν μοναστῶν δίδετε σοφίαν διώκοντες δαιμόνων τὴν πλάνην διὰ λόγου ὀρθοῦ τῆς πίστεως.

Σκέπε, θεοφόρε, σοὺς ὑμνητάς, δίδου τοῖς σοῖς τέκνοις σῆς σοφίας τοὺς θησαυρούς, Μιχαήλ θεόφρον, καὶ πρέσβευε ἀπαύστως Χριστῷ εὐρεῖν πλουσίαν χάριν καὶ ἔλεος.

Τὰ τροπάρια αὐτὰ συνέγραψε ὁ π. Πορφύριος μετὰ τὸ τέλος τῆς ἀκολουθίας τοῦ Ὁρθρου καὶ πρὶν ξεκινήσει ἡ Θεία Λειτουργία γιὰ τὴν ἑορτὴ τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου, στὴν ἐν τῷ Ἄθῳ Ἱερά Μονὴ ἐπὶ τῆς Πέτρας τοῦ Σίμωνος, στίς 13/26 Νοεμβρίου 2006, ἐμπνευσμένος ἀπὸ τὴν ὑπ' ἀριθμ. 99 ἐπιστολὴ τοῦ ἁγίου Μιχαήλ πρὸς τὸν συνεργάτη του μοναχὸ Λουκά¹.

---

¹ Για τὴν ἐπιστολὴ τοῦ αγ. Μιχαήλ πρὸς τὸν μοναχὸ Λουκά καὶ τὴν σχέση τοῦ τελευταίου με τὸ Πάνειο Ὄρος βλ. Σπυρίδωνος Π. Λάμπρου, *Μιχαήλ Ακομινάτου τα σωζόμενα*, τ. Β', Vergal Bouma's Boekhuis N.V., Groningen 1968, σ. 160-162. Βλ. ἐπίσης Φωτεινῆς Χ. Κολοβού, *Μιχαήλ Χωνιάτης. Συμβολὴ στη μελέτη τοῦ βίου καὶ τοῦ ἔργου του. Το corpus των ἐπιστολῶν του*, εκδ. Ακαδημία Αθηνῶν Κέντρο Ἐκδόσεως Ἔργων Ἑλλήνων Συγγραφέων, Αθήνα 1999, σ. 121. Βλ. ἐπίσης *Ακολουθία τοῦ ἐν Ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Μιχαήλ τοῦ Χωνιάτου Μητροπολίτου Αθηνῶν (Ἐπίμετρο)*, εκδ. Ἱεράς Μητροπόλεως Μεσογαίας καὶ Λαυρεωτικῆς 2005, σ. 68-76. Βλ. ἐπίσης <https://fosfanariou.gr/index.php/2022/03/21/mixail-xoniatis-proimos-ekfrastis-tou-hsyxasmou/>

Το θαυμαστό σε ὅσα ἕως τώρα αναφέρθηκαν εἶναι ὅτι το ἔτος 2004 σε τρία διαφορετικά μέρη της πατρίδος μας ξεκίνησαν ετοιμασίες ὥστε το 2005 να εορτασθεῖ ὁ ἅγιος Μιχαήλ «πρώτη φορά». Στα Μεσόγεια δὲν γνώριζαν ὅτι ὁ Μητροπολίτης Φθιώτιδος Νικόλαος εἶχε ζητήσει ἀπὸ τὸν Ὑμνογράφο Μητροπολίτη Εδέσσης κ. Ιωήλ τὴν συγγραφή ακολουθίας γιὰ τὸν ἅγιο Μιχαήλ, οὔτε ἀσφαλῶς καὶ ἐκεῖνοι γνώριζαν ὅτι ὁ κ. Μπούσιας ἤδη συνέγραφε ακολουθία κατόπιν αἰτήματος τοῦ Μητροπολίτου Μεσογαίας κ. Νικολάου. Στὴν δε Κέα καὶ ἐκεῖνοι προγραμματίσαν να εορτάσουν τὸν ἅγιο τὸν Ιούλιο τοῦ 2005.

Νιώσαμε δέος ὅταν πληροφορηθήκαμε ὅτι ἡ ἱερά ακολουθία που κατέθεσε στὴν αρμόδια Συνοδική Επιτροπή Θείας Λατρείας πρὸς ἐγκριση ὁ Μητροπολίτης Φθιώτιδος, δὲν τὴν ἔλαβε, παρά μόνο γιὰ τοπικὴ χρήση, ἀφοῦ ἤδη ἡ Ἱερά Σύνοδος εἶχε ἐγκρίνει γιὰ γενικὴ χρήση τὴν κατατεθείσα ακολουθία ἀπὸ τὴν Μητρόπολη Μεσογαίας. Το δέος προήλθε διότι τότε συνειδητοποιήσαμε ὅτι κάποιος ἄλλος καὶ γιὰ λόγους που δὲν γνωρίζουμε ἐνεργοποίησε τόσους ἀνθρώπους να ἐργασθοῦν γιὰ τὸν ἴδιο σκοπό, τὴν ἴδια χρονικὴ στιγμή καὶ με τὸν ἴδιο χρονικὸ ὀρίζοντα, σε διαφορετικὰ μέρη, χωρὶς να γνωρίζονται μεταξύ τους καὶ χωρὶς να υποψιάζεται κανεὶς τι ἡ Θεῖα Πρόνοια κατεργαζόταν!

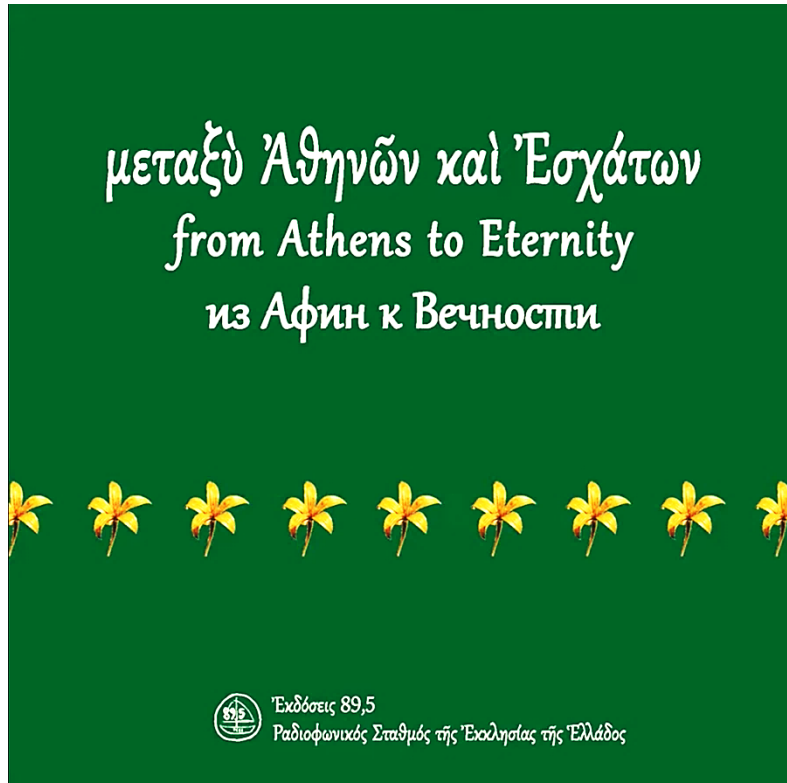

Ι. Μ. Αγ. Ιωάννου Θερμοπυλών

Ι. Ν. Αγ. Τιμοθέου Κέας

Το 2018 ο Ραδιοφωνικός Σταθμός της Εκκλησίας της Ελλάδος κυκλοφόρησε μουσικό cd με τίτλο «μεταξύ Αθηνών και Έσχάτων» (εικ. κάτω), το οποίο περιείχε τροπάρια από την υμνογραφία αγίων των Αθηνών.

Πρόλογος
Μακαριωτάτου Αρχιεπισκόπου Αθηνών
και πάσης Ελλάδος
κ. Γερωνύμου Β΄

«Χαίρω ιδιαίτερος για τὸ γεγονός ὅτι υλοποιεῖται ἡ ἰδέα τῆς Σχολῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς τῆς Ἱερᾶς Αρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν νὰ ἐκδώσει ὁ Ραδιοφωνικὸς Σταθμὸς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ψηφιακὸ δίσκο μὲ ἐπιλεγμένα ἀπὸ τὸν Διευθυντὴ καὶ τοὺς ὑπευθύνους τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Ἰδρύματος Βυζαντινῆς καὶ Παραδοσιακῆς Μουσικῆς τῆς Ἱερᾶς Αρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν τροπάρια ἀπὸ τὶς ἀκολουθίες, ἑσπερινοῦ καὶ ὄρθρου, κάποιων ἀπὸ τοὺς γνωστότερους Ἁγίους ποὺ συνδέθηκαν μὲ τὴν ἱστορικὴ πόλη τῆς Ἀθήνας. Ὁ ἐν λόγῳ ψηφιακὸς δίσκος ἀποτελεῖ μέρος μιᾶς ἔντυπης ἔκδοσης ἡ ὁποία περιλαμβάνει σὺν τομεσ βιογραφίες τῶν ἁγίων, αὐτῶν καθὼς καὶ καταγραφή τῶν ψαλλομένων τροπαρίων.

Πρόκειται για μιὰ ἔκδοση ἰδιαιτέρως προσεγμένη, ἀφοῦ δὲν ἀπευθύνεται μόνο στὸ ἐλληνόφωνο κοινὸ ἀλλὰ δίνει τὴ δυνατότητα σὲ ὅσους γνωρίζουν τὴν ἀγγλικὴ καὶ ρωσικὴ γλῶσσα νὰ ἔρθουν σὲ ἐπαφὴ μὲ τὴν Ἀγιολογία τῆς Ἀθήνας καὶ νὰ γνωρίσουν ἓνα μέρος αὐτῆς. Συγχαίρω ὅλους τοὺς συντελεστὲς γιὰ τὸ ἄρτιο αὐτὸ ἀποτέλεσμα· ἰδιαιτέρως δὲ τὴν χορηγὸ κα Αἰκατερίνη Σοφίανου-Μπελεφάντη γιὰ τὴν οἰκονομικὴ τῆς ὑποστήριξη καὶ τὸν Ραδιοφωνικὸ Σταθμὸ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος γιὰ τὴ συνδρομὴ του ὥστε νὰ καταστῆ ἐφικτὴ ἡ ἔκδοση τοῦ συγκεκριμένου ψηφιακοῦ δίσκου. Οἱ Ἅγιοι εἶναι μιμητὲς τῆς ζωῆς τοῦ Χριστοῦ καὶ ταυτόχρονα συμπαραστάτες μας στὸν καθημερινὸ ἀγῶνα πρὸς τὴ θέωσή μας. Εὐχομαί ὀλόψυχα οἱ συγκεκριμένοι Ἅγιοι ποὺ εἶναι συνδεδεμένοι ἰδιαιτέρως μὲ τὴν πόλη τῶν Ἀθηνῶν νὰ τὴν περιφρουροῦν ἕως Ἐσχάτων καὶ νὰ πρεσβεύουν γιὰ τὸν καθένα μας ὥστε ἡ πορεία ἐκάστου πρὸς τὴν Ἀγιότητα νὰ καταστῆ ἀυθεντικὴ καὶ βεβαία.

Ὁ Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος
Ἱερώνυμος»

Εἰσαγωγή
Διευθυντοῦ Ραδιοφωνικοῦ Σταθμοῦ
τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

«Ανάμεσα στὰ περίφημα ψηφιδωτὰ τοῦ ἀγίου Ἀπολλιναρίου στὴ Ραβέννα, ἐνδιαφέρουσα θέση στὸν εἰκονογραφικὸ κύκλο τοῦ ναοῦ κατέχουν δύο ἐντυπωσιακὲς πομπὲς Μαρτύρων. Κατὰ μῆκος τοῦ νότιου τοίχου εἰκονίζεται πομπὴ ἀνδρῶν Μαρτύρων νὰ κατευθύνεται πρὸς τὸν ἔνθρονο Χριστὸ ὀδηγούμενη ἀπὸ τὸν Ἅγιο Μαρτίνο, ἐνῶ κατὰ μῆκος τοῦ βόρειου τοίχου εἰκονίζεται πομπὴ γυναικῶν Παρθένων νὰ κατευθύνεται πρὸς τὸν Χριστὸ, ποὺ βρίσκεται στὴν ἀγκαλιὰ τῆς Παναγίας, ὀδηγούμενη ἀπὸ τοὺς Μάγους. Πολλὰ θὰ μπορούσε νὰ πεῖ κάποιος γιὰ τὴν Ἀγιότητα. Ἡ Ἀγιότητα κατὰ τὴν Ὁρθόδοξη Θεολογία δὲν εἶναι μιὰ ιδιότητα τοῦ Κτιστοῦ, τοῦ κάθε Ἁγίου, ἡ ὁποία ὑφίσταται αὐτὴ καθ' αὐτήν. Ἡ ἀγιότητα ἔχει νὰ κάνει μὲ τὴν ἀναγνώριση ἀπὸ τὸ κτιστό, ἀπὸ τὸν κάθε Ἅγιο, ὅτι ἡ

αίτια τῆς ὑπαρξῆς καὶ τῆς ζωῆς του δὲν ἀνάγεται στὴν κτιστὴ φύση του ἀλλὰ στὸν Τριαδικὸ Θεό. Τὸ χαρακτηριστικὸ ὅλων τῶν Ἁγίων εἶναι αὐτὸ ἀκριβῶς, τὸ γεγονὸς δηλαδὴ ὅτι ὡς προτεραιότητα ἔχουν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ἔναντι τῆς ὅποιας ἀνθρώπινης ἱκανοποίησης καὶ βεβαιότητας. Οἱ Ἅγιοι λοιπὸν μᾶς δείχνουν πάντοτε ὅτι ὁ μόνος ἅγιος εἶναι ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός (Εἷς ἅγιος, εἷς Κύριος, Ἰησοῦς Χριστός, εἷς δόξαν Θεοῦ Πατρός – Θεῖα Λειτουργία Ἱεροῦ Χρυσοστόμου). Γι' αὐτὸν τὸν λόγο καὶ ὁ ἐκκλησιαστικὸς καλλιτέχνης, μὲ τὸ νὰ παριστάνει τοὺς Ἁγίους στὶς παραπάνω πομπὲς στραμμένους πρὸς τὸν Ἐνθρονό Χριστὸ τῆς Δόξης, θέλει νὰ τονίσει τὴν παραπάνω θεμελιώδη θεολογικὴ ἀλήθεια. Ἐν ἀναμονῇ τῶν ἐσχάτων ἢ πόλη τῶν Ἀθηνῶν ἔχει νὰ παρουσιάσει μίαν ἀνάλογη πομπὴ ἀοιδίμων Μαρτύρων καὶ Ἁγίων οἱ ὁποῖοι πίστεψαν στὸ κήρυγμα τοῦ Ἀποστόλου Παύλου. Σὲ αὐτὲς τὶς ἱερὲς πομπὲς προπορεύονται οἱ ἅγιοι Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης καὶ ἡ Δάμαρις (Πράξ. 17.34) καὶ ἀκολουθοῦν μεταξὺ τῶν ἄλλων οἱ ἅγιοι Ἱερόθεος, Λεωνίδης, Μιχαὴλ Χωνιάτης, Φιλοθέη, Μιχαὴλ Πακνανᾶς, Νικόλαος Πλανᾶς, Πορφύριος Καυσοκαλυβίτης, ἐνῶ συνεχῶς προστίθενται ἄλλοι μέχρι τὴν Δευτέρα Παρουσία. Ὁ καθένας ἀπὸ ὅλους αὐτοὺς μὲ ἓναν ἰδιαιτέρου καὶ μοναδικὸ τρόπο πορεύθηκε στὴ ζωὴ του στραμμένος πάντοτε πρὸς τὸ πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ καὶ μὲ τὴ βιωτὴ του μᾶς διασώζει αὐτὴ τὴ βασικὴ ἀλήθεια περὶ τῆς ἀγιότητος, ἢ ὁποία ἔγκειται στὸ γεγονὸς τῆς προτεραιότητος τοῦ θελήματος τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ ἔναντι τῶν ὁποίων ἱστορικῶν προκλήσεων καὶ προσκλήσεων. Ἐλπίζουμε ὅτι ὁ ἀνά χειρας ψηφιακὸς δίσκος θὰ καταστεῖ γιὰ τὸν καθένα μας ἀφορμὴ γιὰ βαθύτερη γνωριμία μὲ τοὺς «φίλους» τοῦ Χριστοῦ, ἐν προκειμένῳ δηλαδὴ μὲ ἐκείνους τοὺς ἁγίους ποὺ συνδέθηκαν μὲ τὴν περιώνυμη πόλη τῶν Ἀθηνῶν καὶ συγκροτοῦν, ὡς ἄνθη χρύσεα, μίαν ἀντίστοιχη πρὸς τὶς ἐν ἀρχῇ ἀναφερθεῖσες πομπὲς μαρτύρων ἱερὰ πομπὴ πρὸς τὸν ἐρχόμενο Κύριο τῆς Δόξης.

Ἀλέξανδρος Κατσιάρας

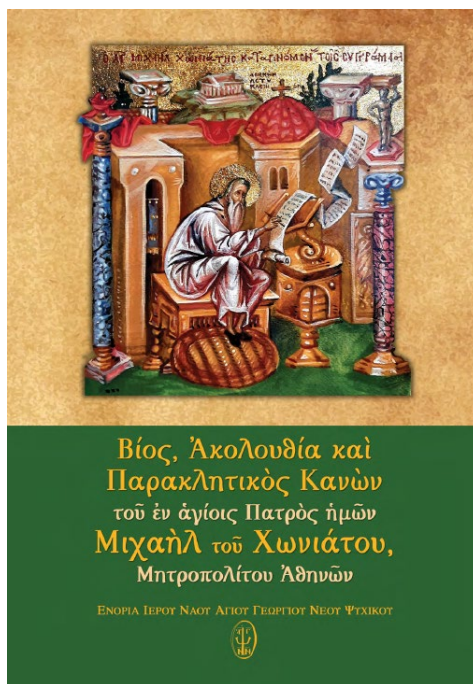
Γενικὸς Διευθυντὴς τοῦ Ρ/Σ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος»

Ακούστε εδώ τα τροπάρια που περιέχει το εν λόγω cd για τον άγιο Μιχαήλ τον Χωνιάτη:

1. https://www.youtube.com/watch?v=A_WslTbjJfw&list=OLAK5uy_1Zc3FLHk7OdEvaR121GrWDniDgLVK18g4&index=8
2. <https://www.youtube.com/watch?v=TtVT2i4Ij6Q>

Το 2021 η Ενορία του Ιερού Ναού Αγίου Γεωργίου Νέου Ψυχικού επανέκδωσε επαυξημένη την ακολουθία του αγίου (εικ. κάτω) καθώς ο π. Νεκτάριος Καρσιώτης, Ηγουμενοσύμβουλος της Ιεράς Μονής Κοιμήσεως Θεοτόκου Πεντέλης και Ιεροκήρυξ του Μητροπολιτικού Ναού Αθηνών παραχώρησε την βιογραφία του αγίου Μιχαήλ, από την διπλωματική του εργασία στο Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών του Τομέα Βυζαντινής Φιλολογίας, στην Φιλοσοφική Σχολή του ΕΚΠΑ, με τίτλο «Ο άγιος Λεωνίδης υπό Μιχαήλ Χωνιάτου ἐγκωμιαζόμενος. Φιλολογική-ἀγιολογική-ἀρχαιολογική θεώρηση». Επίσης συμπληρώθηκε με τον Παρακλητικό Κανόνα.

Η έκδοση ετέθη υπό την αιγίδα του Υπουργείου Πολιτισμού και παρουσιάστηκε στην Κεντρική Σκηνή του Φεστιβάλ Βιβλίου στο Ζάππειο, την 7^η Σεπτεμβρίου 2021, στα πλαίσια της παρουσίασης του προγράμματος του Διεθνούς Φεστιβάλ «ΑΝΑΛΟΓΙΟ '21». Για την περίσταση μελοποιήθηκε από την μουσικό Θεοδώρα Μαγγίνα και παρουσιάστηκε από τον μουσικό Παναγιώτη Ανδριόπουλο και την σοπράνο Δάφνη Πανουριά με συνοδεία βιολοντσέλο από τον Κωνσταντίνο Θέο για πρώτη φορά το ποίημα του Χωνιάτου «Στίχοι ἐπί τῇ ἀρχετύπῳ ἀνιστορήσει τῶν Ἀθηνῶν».

Ο ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΑΘΗΝΩΝ ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΙΕΡΩΝΥΜΟΣ Β΄

Αριθ. πρωτ./Π/ΕΞ./3966 2021

Έν Αθήναις τη 20ῃ Ιουλίου 2021

ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ
ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ
ΑΘΗΝΩΝ ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ κ. ΙΕΡΩΝΥΜΟΥ Β΄
ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΔΟΣΗ ΑΣΜΑΤΙΚΗΣ ΑΚΟΛΟΥΘΙΑΣ
ΑΓΙΟΥ ΜΙΧΑΗΛ ΧΩΝΙΑΤΟΥ

Χαιρετίζω την έκδοση τῆς ἀσματικῆς Ἀκολουθίας τοῦ ἐν ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν Μιχαὴλ τοῦ Χωνιάτου, Μητροπολίτου Ἀθηνῶν, ἡ ὁποία πραγματοποιεῖται ἀπὸ τὸν Ἱερό Ναὸ Ἁγίου Γεωργίου Νέου Ψυχικοῦ, με ἀφορμὴ τὴν ἐπικειμένη συμπλήρωση ὀκτακοσίων ἐτῶν ἀπὸ τὴν ὄσιακὴ κοίμησιν τοῦ ἀγίου.

Ἡ μεγάλη αὐτὴ προσωπικότητα συνδέθηκε με τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν καὶ με τὴν ἀγάπην πρὸς ὃ,τι πολῦτιμο ἀπὸ τὴν ἀρχαία σοφία παρεδίδε ἡ Ἀθήνα ἐκείνη τὴν ἐποχὴ, με τὴν προσήλωσίν του στὴν ἀληθινὴ πίστιν, με τὴ μέριμνα γιὰ τὰ ποικίλα προβλήματα τοῦ ποιμνίου του καὶ τὴν κοινωνικὴ του εὐαισθησία, με τὴν ἀντίστασιν τοῦ ἀττικοῦ λαοῦ στὰ χρόνια τῆς Λατινοκρατίας. Ἡ ὄσιακὴ ζωὴ καὶ τὸ ὄσιακὸ τέλος τοῦ Ἁγίου ἐπισφραγίσθηκα ἀπὸ τὴν αὐθόρμητη ἀναγνώρισίν του ἀπὸ τὴν τοπικὴ Ἐκκλησία τῶν Ἀθηνῶν ὡς ἀγίου τῆς Ἐκκλησίας μας.

Ἀπομένει σὲ μᾶς ἡ τιμὴ τοῦ Ἁγίου, τόσο ὡς πρόσκλησιν στὴν πνευματικὴ πορεία ἑνὸς ἐκάστου, ὅσο καὶ μέσα στὴ Λατρεία μας. Ἡ παροῦσα ἐκδοσὴ λοιπὸν θὰ ὑπηρετήσῃ τίς πρὸς τιμὴν τοῦ Ἁγίου λατρευτικὰς μας συνάξεις. Ὀφείλονται εὐχαριστίες στὸν Μ. Ὑμνογράφου τῆς τῶν Ἀλεξανδρέων Ἐκκλησίας Δρα κ. Χαράλαμπο Μπούσια γιὰ τὴ σύνταξιν τῆς Ἀκολουθίας καὶ στὸν πανοσιολ. ἀρχιμανδριτὴ π. Νε-

κτάριου Καρσιώτη γιὰ τὸ σχετικὸ με τὰ βιογραφικὰ στοιχεῖα τοῦ Ἁγίου ἐπιστημονικὸ του πόνημα.

Συγχαίρω τὸν Πρόεδρο τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐνορίας Ἁγίου Γεωργίου Ψυχικοῦ πανοσιολ. ἀρχιμανδριτὴ Μιχαὴλ Σταθάκη καὶ τοὺς συνεργάτες του γιὰ τοὺς κόπους τῆς ἐκδόσεως. Εὐχομαὶ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, διὰ πρεσβειῶν τοῦ ἐν ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν Μιχαὴλ τοῦ Χωνιάτου, νὰ εὐλογῆσιν τὴν ἐκδοσὴν, πρὸς ἀγιασμὸ τῶν ἐνοριτῶν καὶ κάθε φιλαγίου καὶ εὐσεβοῦς χριστιανοῦ.

Ο ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΑΘΗΝΩΝ ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἱερωσύνη Ἱερωσύνη Ἱερωσύνη Β

Η έκδοση αυτή έγινε με αφορμή την διπλή επέτειο του έτους 2022. Οκτακόσια έτη από την κοίμηση του Μικρασιάτη αγίου Μιχαήλ του Χωνιάτου και εκατόν έτη από την Μικρασιατική καταστροφή, η οποία οδήγησε στα ίδια μέρη των Αθηνών Μικρασιάτες πρόσφυγες από τα Βουρλά και το Μελί της Ερυθραίας, οι οποίοι επιδόθηκαν σε έναν αγώνα δημιουργικότητας αφ' ότου εγκαταστάθηκαν στην περιοχή του Νέου Ψυχικού, καθιστώντας το προάστιο πρότυπο σε πανευρωπαϊκό επίπεδο.

Δύο χιλιάδες πεντακόσια χρόνια μετά την νίκη των Ελλήνων κατά τους Περσικούς Πολέμους, της οποίας αιώνιο μνημείο θα παραστέκει η Ακρόπολη των Αθηνών, στην Πινακοθήκη της οποίας έζησε ο άγιος Μιχαήλ Χωνιάτης για περίπου είκοσι πέντε χρόνια, η Ενορία του Αγίου Γεωργίου Νέου Ψυχικού αφιέρωσε την έκδοση αυτή στους ανά τους αιώνες Φύλακες του Ιερού Βράχου.

Ακολουθούν δύο σύνδεσμοι στους οποίους μπορείτε από τον πρώτο να κατεβάσετε ολόκληρη την τελευταία έκδοση της ακολουθίας και του βίου του αγίου

1.

<https://www.inagnpser/%CE%B5%CE%BA%CE%B4%CE%BF%CE%83%CE%B5%CE%B9%CE%82/Item/1917-%CE%B3%CE%AF%CE%BE%CF%82-%E1%BC%80%CE%BA%CE%BE%CE%BB%CE%BE%CF%85%CE%B8%CE%AF%CE%B1%CE%BA%CE%B1%E1%BD%B6-%CF%80%CE%B1%CF%81%CE%B1%CE%BA%CE%BB%CE%B7%CF%84%CE%B9%CE%BA%E1%BD%B8%CF%82%CE%BA%CE%B1%CE%BD%E1%BD%BC%CE%BD-%CF%84%CE%BE%E1%BE%A6-%E1%BC%90%CE%BD-%E1%BC%81%CE%B3%CE%AF%CE%BE%CE%B9%CF%82-%CF%80%CE%B1%CF%84%CF%81%E1%BD%B8%CF%82%E1%BC%A1%CE%BC%E1%BE%B6%CE%BD-%CE%BC%CE%B9%CF%87%CE%B1%E1%BD%B1%CE%BB-%CF%84%CE%BE%E1%BE%A6-%CF%87%CF%80%CE%BD%CE%B0%CE%AC%CF%84%CE%BE%CF%85-%CE%BC%CE%B7%CF%84%CF%81%CE%BE%CF%80%CE%BE%CE%BB%CE%AF%CF%84%CE%BE%CF%85-%E1%BC%80%CE%B8%CE%B7%CE%BD%E1%BE%B0%CE%BD.html>

και από τον δεύτερο να παρακολουθήσετε την σύντομη παρουσίαση της έκδοσης και το μουσικό μέρος που προαναφέρθηκε

2.

<https://youtu.be/XmTmeaXGHWQ>

Τον Μάιο του 2022 ο μουσικολογιώτατος ιερομόναχος Θεοφάνης Βατοπαιδινός απέστειλε στον μουσικοδιδάσκαλο κ. Κωνσταντίνο Αγγελίδη, τον και χοράρχη της πολυμελούς βυζαντινής χορωδίας «ΤΡΟΠΟΣ», μουσικώς γραμμένα τα δοξαστικά της ακολουθίας του αγίου, τα οποία ο κ. Αγγελίδης ευγενώς παραχώρησε για να δημοσιευθούν πρώτη φορά στο παρόν αφιέρωμα.

Ο βυζαντινός Χορός «ΤΡΟΠΟΣ» στην Ι. Μονή Βατοπαιδίου

Άξιο μνείας είναι το γεγονός ότι στην Μονή Βατοπαιδίου (εικ. κάτω) υπήρχε, όπως διαπιστώσαμε, η πρώτη αλλά απολεσθείσα σήμερα ακολουθία του αγίου Μιχαήλ. Οκτακόσια χρόνια μετά η ίδια πνευματική κυψέλη, ο θεματοφύλακας και φορέας της ελληνικής μουσικής διαχρονίας, συνεχίζει να μετέχει σε αυτή την μυστική οικοδομή του αύλου πολιτισμού μας, στην αδιάκοπη λαμπαδηδρομία της γνώσεως και της προσφοράς, αφού πάλι εκεί, στη Μονή του Βατοπαιδίου κατέφυγε ο ρέκτης ιεράρχης των Αθηνών για να ενδυθούν τα γράμματα της εορτής του ενδύματα από το πολύτιμο βεστιάριο της μουσικής ιστορίας του Γένους μας.

Γῆ δ' Ἰουλίου
 τοῦ ἐν ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν
 Μιχαὴλ τοῦ Χωνιάτου, Μητροπολίτου Ἀθηνῶν.

Ἐν τῷ Μεγάλῳ Ἑσπερινῷ.

Δόξα.

Ἦχος π̄ ᾱ Πα ρ

Τ α πει νο φρο συ υ υνης και α ρε ε τη
 ης στο λην ε εν δυ σα α α α α
 με ε ε ε νος δ̄ την λο γι κη ην τω ω ων
 Α α αθη η ναι αι αι ων ε ποι μα ανας σο
 φω ως α α γε ε ληνητην εις αι ω νασευ γνω
 μο νως τι μω ω σα αν σε Μι χα η η
 η ηλ λο ο ο γι ω ω ω τα α α α τε

ευ συμ πα αθη ητος γα αρ ω ων και φι λα
 α α α α γι ι ι ι ος και ζη λω ω
 της τϵ αρ χαι αι ς τω ων Α αθη η η η
 νων πνευ μα τι κϵ ς ς κα α α α α
 λης ρκ ε πα α αυ σα α ας δι ι δα
 α α σκειν τα κα λα και συ υμ φε ροοντα ταις
 ψυ χαι αις σα ποι οι μνι ι ς και συν τρε ε
 ε χειν ταις α ναγ καις των πτω ω χω ω ων και
 αι πε ε ε νη η η η η των στε φους ρν
 δε ξα με ε νο ος πα ρα Κυ ρι ι ι
 ς ς ζω η η η ης αι αι ω ω ω νι

 ι ι ι ι ς ^Δχα α α α α α ρι ιν ει

 ει ει ει ει λη η η η φας ^κπρε σβε ε ευειν

 υ περ τω ων τι ι μω ωων τω ων ^Δτην α ει

 σε ε βα αστονμνη η η μη η η ην σα ^π

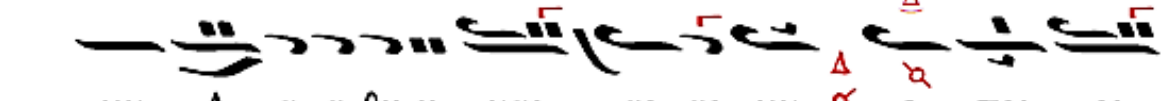
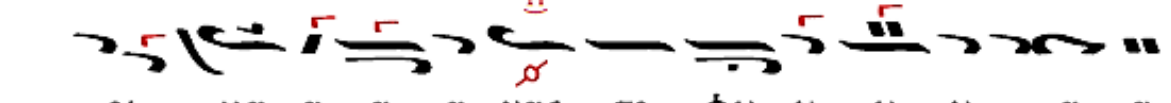
Ἔτερον συντομώτερον.

Ἦχος Πα

Τα πει νο φρο συ υ υ υ υ υ υ υ υ υ νης

 και α α α ρε ε τη η η η η η η η

 η ης ^Δστο λην ε εν δυ σα α α α

 με ε ε ιε ε ε ε νος ^Δτην λο γι κην τω ω

 ων Α α α θη η ναι αι αι ων ^Δε ποι οι

 οι μα α α α νας σο φω ω ω ω α α

γε ε ε λην την εις αι ω ω νας ευ

γνω μο ο ο ονωσ τι ι μω ω σα α αν σε

Μι χα α η ηλ λο ο ο ο γι ω ω ω ω

τα τε ευ συμ πα αθη ητος γα αρ ω ων και

φι λα α γι ο ο ο ο ο ο ο ο ο ος

και ζη λω ω τη ης τϷ αρ χαι αι αι Ϸ

των Α α α α α θη νω ω ω ω ω ω ω ν

πνευμα τι κϷ Ϸ Ϸ Ϸ κα α α α α α λης Ϸ κ

ε ε πα α α α α αυ σας δι δα α α

σκειν τα κα λα α και συ υμ φε ε ε ε

ε ρο ο καισυμφε ε ρο ον τα ταις ψυ χαι αις

σθ ποι οι μνι ι ς ^Δ και συν τρε ε ε ε ε ε ^Ν

χειν ^Υ ταις α να α α αγ καις τω ων πτωω

ω χω ω ω ων και αι αι αι πε ε

ε ε ε νη η η η η η των ^Κ στε ε ε φο

ο ο ος ς ςν δε ξα με ε ε νο ος πα α α

ρα α α Κυ υ ρι ι ι ι ς ς ς ς ς ς ς ς

ς ^Δ ζω η η η η η η η ης αι αι

ω νι ι ι ι ι ι ι ι ς ς

ς ^Ε χα α α ρι ν ει ει ει ει ει λη η η η

φας πρεε σβε ε ε ε ε ε ε ε ε ε ειν ^Κ υ περ

των τι μω ω ων τω ων την α ει σε ε βα

α α α α αστονμη η η μη η η η η

ην σα

Εἰς τὸν Σπῆχον.

Δόξα.

Ἦχος ἦ ᾠ Νη ρ

Τον ε ρα α στην τϵ αρ χαι αι ς Ε
 λη νι κϵ ς ς κα α α α λης ρ και ζη
 λω την τηης εν Χρι ι στω δι α σκη σε ε ως
 τε λει ω σε ε ως ς Μι χα η η η η η λ
 τον Χω ω ω ω νι ι α α α την ς τι
 μη σω με εν πι στως βο ο ο ω ω ω
 ων τες ρ συ λη η η πτωρ της των Α θη η
 νων λα α χϵ ς σης σοι οι ποι οι μνης ς και αν

ΑΚΑΤΑΡΤΕΣ ΤΗΣ ΠΑΤΕΡΑΣ ΤΗΣ
 ΤΙ ΛΗ Η Η Η ΠΤΩΤΩΝ ΤΡΥ Υ Υ ΧΩ Ω ΜΕ
 Ε Ε ΝΩΝ Δ και ΚΑ ΚΧ ΧΧ ΜΕ Ε Ε Ε Ε Ε
 ΝΩ ΩΝ ρ Ο ΧΑ ΡΙ ΤΙ ΘΕΙ ΕΙ ΕΙ ΕΙ Α ΣΟ
 Ο ΦΩ Ω Ω Ω ΩΣ Δ ΚΑ ΘΟ ΔΗ ΓΗ Η Η ΣΑΣ
 ΛΑ Ο ΟΝ ΠΡΟ Ο ΟΣ ΘΕ Ε Ω Ω Ω ΣΙΝ Δ
 Χ ΡΑ ΝΙ Χ Χ ΠΟ ΛΕ Ε ΩΣ Δ ΚΛΗ ΡΟ ΝΟ Ο
 Ο Ο Ο Ο ΜΧΣ Α Α ΝΑ Α ΔΕΙ ΞΟ ΟΝ Ε Ε ΕΥ
 ΧΑΙ ΑΙΑΙ ΑΙ ΑΙ ΣΧ Δ ΤΧΣ ΕΚ ΤΕ ΛΧ Χ Χ Χ
 Χ Χ ΧΝ ΤΑΣ Ε ΕΝ ΠΙ Ι Ι Ι Ι Ι
 Ι ΣΤΕΙ ΕΙ ΕΙ Δ ΤΗΝ Α ΕΙ ΣΕ Ε Ε ΒΑ ΑΣΤΟΝ
 ΜΗ Η Η Η Η Η ΜΗ Η Η ΗΝ ΣΧ Δ

Ἀπολυτίκιον.
«Τὸν συνάναρχον Λόγον».

Ἦχος π̄ ᾱ — Κε ϑ

Α
κ
ε
π
ρ
ε
ψ
α
σ
κ
α
ι
α
α
γ
ι

ο
ο
τ
η
η
η
τ
ι
ϑ
π
ο
ι
μ
α
ν
τ
ι
κ
η
ε
π
ι
σ
τ
η

μ
η
κ
α
ι
α
α
κ
ρ
α
ι
φ
ν
ε
ι
β
ι
ι
ο
ο
ο

τ
η
ϑ
Α
θ
η
ν
α
ι
ω
ν
σ
τ
υ
λ
ο
β
α
τ
η
ς
ε
χ
ρ
η
μ
α

α
τ
ι
ι
σ
α
ς
ω
ω
Χ
ω
ν
ι
α
τ
α
α
Μ
ι

ι
χ
α
α
α
α
η
λ
ι
ε
ρ
α
ρ
χ
α
α
κ
ρ
α
α
τ
α
ι
α

ε
ε
κ
α
ι
α
α
α
α
ρ
ι
ι
σ
τ
ε
π
ο
ι
ο
ι
μ
ε

ν
α
α
α
α
ρ
χ
α
δ
ι
ο
κ
α
ι
ε
ι
λ
η
φ
α
ς
χ
α
α
α

ρ
ι
ν
υ
π
ε
ρ
η
μ
ω
ν
π
ρ
ε
σ
β
ε
υ
ε
ι
ε
ι
ν
π
α
α

α
α
ν
τ
ο
ο
ο
ο
τ
ε

Εἰς τὸν Ν' ψαλμὸν.
Ἰδιόμελον.

Ἦχος Ἀὰ Πα ρ

 ο γι ω τα α των ι ε ρα ρ χων αρ χε τυπον

 γε νο ο με ε νος Δ και ο σι ων πα α

 τε ε ρων Δ ποι μαν τι κης μι μ ς ς με ε ε νο ος

 τρο ο ο πης Δ δι α α α α κο ο ο ο

 σμος τηςτων Α θη ναι ων ε πω φθη η ης Ε

 ε εκκληη σι ι ι ας Δ Mi χα η η η λ α α

 α ξι α α γα α α στε Π κα τα λι πων

 γαρ τον θρο νο ον σα και ε ξο ρι ι α ας

 βα α α δι ι ι σας τρι ι βον Π εν και ρις

δυ σχει με ε ροις α νο μων ει σβο ο λη ης
 Βαρ γα νι ι ι ων ι σα γγε ε ελωσ ε πο λι
 τε ε ε ευσω ω μα κα α α ρι ι ι ι ε
 και νυν Χρι ι στω ω α γα λλι ω με ε νο ος
 εν πο ο λω ω ω δο ο ο ο ο ξης μη η πα
 α αυση η αυ τω ω πρε ε ε σβε ε ε ε ευ
 ων υ περ των τι ι μω ων των την λαμ
 πρα αν και α ει σε ε βα αστονμη η η
 μη η η ην σϛ ϛ ϛ ϛ ϛ

Εἰς τοὺς Αἴνους.

Δόξα.

Ἦχος ᾠ Πα ρ

Π
Τ ο κλει νο ο ο ο ο ο ο ον των Α θη η
κ
 νω ων α α α α α α α στυ κ και η η
σ
 πε ρι α αυ το ο ο ο ο ε ευ
κ ρ
 ση η η μος Δ της Α ττι κη η η ης
κ ρ
 ε ε πα α αρ χι ι ι ι ι α κ ρ ως ποι με
Π
 να α αρχην τι ι μα α α Δ και γε ραι ρεισε
 τον ε ε ε ε εν θε ε ε ε ον Δ Μι χα
Π
 α η η η ηλ π Χω νι α α τα α α α πνε
Π
 ευ μα α τε ε ε εμ φο ο ο ο ρε π συ υ
κ Π
 υ γαρ α γι ο ο ο πρε ε πω ως πο

λ τ σ α α μ ε ε κ ε ε ε ν ο ς

κ α ι τ α ς χ ρ ε ι α α μ φ ω θ ε ε ρ α π ε ε

ε ε ε ε ε ε ε υ σ α α α ς τ η ς λ ο γ ι

κ η ς σ ς ς π ο ι ο ι ο ι ο ι μ η ς ς ς ρ α

ν ο π ο λ ι ι ι ι ι ι τ η ς η

η η ς γ ε ε ε ε ε ε ε γ ο ο ο ο

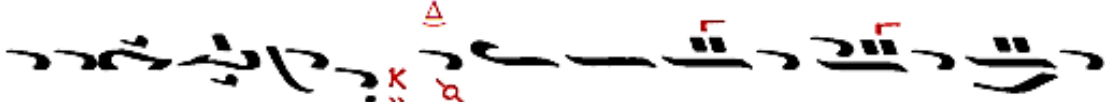
ο ο ο ο ο ο ο γ ε γ ο ν α ς κ α ι ν υ υ

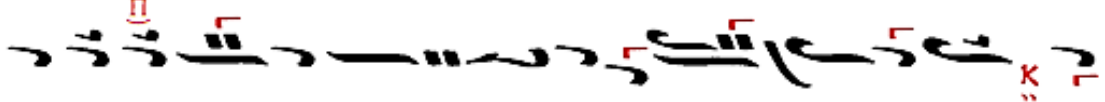
υ υ υ ν Χ ρ ι σ τ ω ω ω ω ω ω

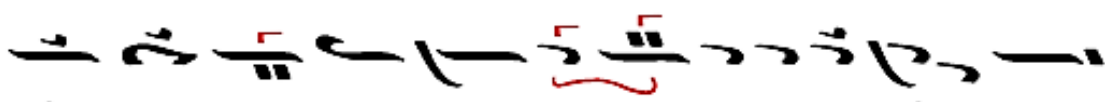
ω ω σ υ υ ν ω ω ω ω ω ω ω ν τ ω π α

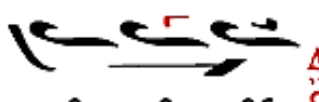
ν ε ε υ ι ι λ α α α α α α α τ ω

ω ω α δ ι α λ ε ι ε ι π τ ω ς α υ τ ω ω ω

 ω πρεσβευ ει ^κη ^αμιν α φθο ο νω ως πε ε

 εμψαιτο α αυ τϵ ϵ με ε ε ε ε γα ^κκαι

 πλϵ σι ι ον ε ε ε ε ε ε λε ο

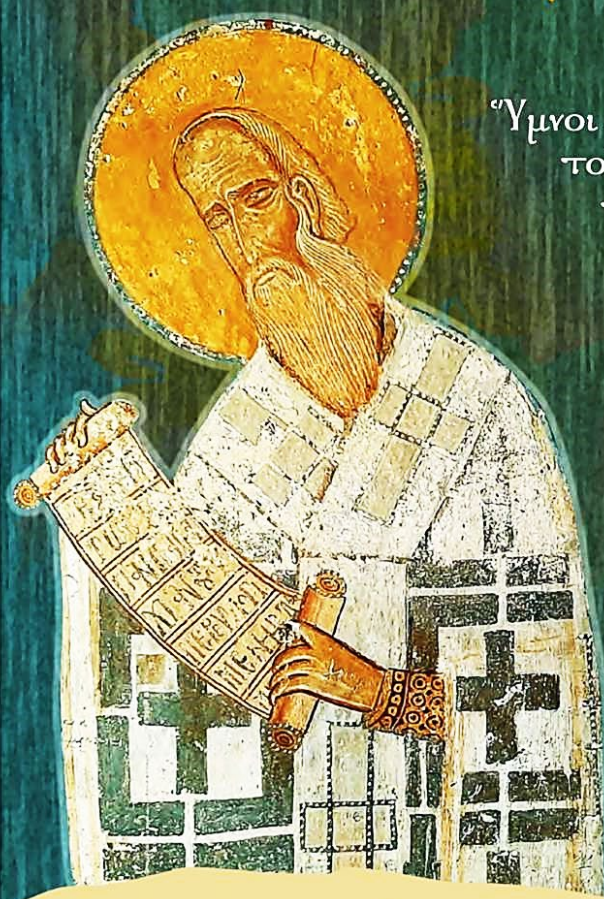

 ο ο ος ^αδ

Συνετέθησαν τὰ παρόντα τῇ αἰτήσει κ.Κωνσταντίνου Ἀγγελίδη,
 διδασκάλου τῆς Ψαλτικῆς Τέχνης
 και χοράρχου τοῦ Βυζαντινοῦ χοροῦ «Τρόπος»
 τῇ η' Μαΐου καθ'
 ὑπὸ Θεοφάνους ἱερομονάχου Βατοπαιδίνου.

Στις 26 Ιουνίου 2022 η Ιερά Μητρόπολις Μεσογαίας και Λαυρεωτικής με την ευκαιρία της επετείου των οκτακοσίων ετών διοργάνωσε το 1^ο Φεστιβάλ Βυζαντινής Μουσικής αφιερωμένο στην υμνογραφία του αγίου Μιχαήλ.

**Ι Μ
Μ Λ**
ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ
ΜΕΣΟΓΑΙΑΣ & ΛΑΥΡΕΩΤΙΚΗΣ

ΣΧΟΛΗ
ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ
ΜΟΥΣΙΚΗΣ

1^ο Φεστιβάλ Βυζαντινής Μουσικής

Ύμνοι από την Άκολουθία
του Αγίου Μιχαήλ
του Χωνιάτου

ΟΜΙΛΗΤΗΣ
Μηνάς Κασσιμάτης- Τσερέτοπουλος
Υποψήφιος Διδάκτωρ
ΘΕΜΑ:
«Μιχαήλ Χωνιάτης
Μητροπολίτης Αθηνών:
η σημασία του έργου του»

ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΥΝ
Η Βυζαντινή Χορωδία της Σχολής
Βυζαντινής Μουσικής της
Ι.Μ. ΝΕΑΣ ΣΜΥΡΝΗΣ
ΧΟΡΑΡΧΗΣ: Αντώνιος Παπαδόπουλος
Η Χορωδία Ψαλτριών της Σχολής
Βυζαντινής Μουσικής της
Ι.Μ. ΜΕΣΟΓΑΙΑΣ & ΛΑΥΡΕΩΤΙΚΗΣ
ΧΟΡΑΡΧΗΣ: Διονύσιος Θανασούλης
Η Βυζαντινή Χορωδία της Σχολής
Βυζαντινής Μουσικής της
Ι.Μ. ΜΕΣΟΓΑΙΑΣ & ΛΑΥΡΕΩΤΙΚΗΣ
ΧΟΡΑΡΧΗΣ: Δημήτριος Καλομοίρης

Κυριακή
26/6/2022
Ώρα 8 μ.μ.

ΠΡΟΑΥΛΙΟΣ ΧΩΡΟΣ
Ι. ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑΤΟΣ
ΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ ΧΡΙΣΤΟΥ ΣΠΑΤΩΝ
(Αγίου Δημητρίου 23, Σπάτα 19004)

Το Ίδρυμα Ποιμαντικής Επιμορφώσεως της Ιεράς Αρχιεπισκοπής Αθηνών εν όψει της εορτίου μνήμης του αγίου Ιεράρχου εξέδωσε την ακόλουθη ανακοίνωση:

«Άρετῇ διαπρέψας καὶ ἀγιότητι,
ποιμαντικῇ ἐπιστήμῃ καὶ ἀκραιφνεῖ βιοτῇ
Ἀθηναίων στυλοβάτης ἐχρημάτισας,
ὁ Χωνιάτα Μιχαήλ...»

Ο ἅγιος Μιχαήλ ο Χωνιάτης, Μητροπολίτης του κλεινού ἄστεως των Αθηνών, υπῆρξε μεταξύ ἄλλων κομβικὴ ἐκκλησιαστικὴ προσωπικότητα στον τομέα τῆς ποιμαντικῆς.

Σε δυσχειμέρους ιστορικά καιρούς, όπου ἡ ἀσφάλεια καὶ ἡ προστασία ἦταν ἀνύπαρκτες για τους πολίτες των επαρχιών, ἡ μόρφωση καὶ ἡ παιδεία προνόμιο ελαχίστων, ἡ καλλιέργεια του πνεύματος, των γραμμάτων καὶ των τεχνῶν ἦταν χαρακτηριστικὸ των ευημερουσῶν πόλεων, ὁ ἅγιος Μιχαήλ ἀναλαμβάνει να δημιουργήσει συνδηκές κατάλληλες ὥστε να μπορεῖ ἀκολούθως να καταρτῆσει πολίτες καὶ πιστὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας ἐμφορούμενα ἀπὸ υψηλά πνευματικά ιδεώδη.

Ἐδῶσε πρότυπο για ὅλα τον ἴδιο τον εαυτό του καὶ φαίνεται ὅτι οἱ προσπάθειές του τελεσφόρησαν καθὼς νέοι ναοὶ καὶ μονές ἰδρύθηκαν, κληρικοὶ πρωτοστάτησαν σε ἔργα ευποιίας ἀναλαμβάνοντας καίριες ἐκκλησιαστικές θέσεις ἀλλὰ καὶ σε ἀντιστασιακὸ πνεῦμα κατὰ των Λατίνων κατακτητῶν. Παράλληλα τοπικά ἐργαστήρια ἀρχιτεκτόνων, γλυπτῶν καὶ ζωγράφων κάνουν αἰσθητὴ τὴν παρουσία τους στην Ἀττικὴ καὶ τίθενται για πρώτη φορά οἱ βάσεις για τὴν διαμόρφωση ἐθνικῆς συνείδησης του Νέου Ἑλληνισμοῦ. Δικαίως λοιπὸν ὁ Ὑμνωδὸς στο ἀπολυτίκιο του αγίου μιλά για «ποιμαντικῇ ἐπιστήμῃ».

Οκτακόσια χρόνια μετὰ τὴν κοίμηση του αγίου Μιχαήλ, στις ἀτραπούς που ἐκεῖνος ἀνοίξε, ἡ Ἐκκλησία των Αθηνῶν με τις εὐλογίες του Μακαριωτάτου Αρχιεπισκόπου κ. Ιερωνύμου Β΄ συνεχίζει τὴν ποιμαντικὴ καὶ κατηχητικὴ τῆς μέριμνα με σύγχρονα μέσα, τρόπους καὶ πρόσωπα διὰ των ποικίλων δράσεων του Ἰδρύματος Ποιμαντικῆς Επιμορφώσεως.

Αυτόν λοιπόν τον προστάτη της ποιμαντικής επιστήμης σας προσκαλούμε να τιμήσουμε την προσεχή Κυριακή 3 Ιουλίου 2022, σε ιερά αγρυπνία στον Ι. Ναό Αγίου Γεωργίου Ν. Ψυχικού κατά το πρόγραμμα που αναγράφεται στην ακόλουθη πρόσκληση.

Ο ΆΓΙΟΣ ΜΙΧΑΗΛ
ὁ ΧΩΝΙΉ
ΑΓΓΕΛΟΣ

ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ

Τὸ Ἴδρυμα Ποιμαντικῆς Ἐπιμορφώσεως
τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν
τιμῶντας τὴν μνήμη τοῦ ἐν ἀγίοις Πατρὸς ἡμῶν
Μιχαὴλ τοῦ Χωνιάτου,
Μητροπολίτου Ἀθηνῶν, καὶ μετὰ τὴν εὐκαιρία
τῆς ἐπετείου ὀκτακοσίων ἐτῶν ἀπὸ τῆς κοιμήσεώς του

σᾶς προσκαλεῖ
στὴν Ἱερά Ἀγρυπνία ποὺ θὰ τελεσθῆ
τὴν Κυριακὴ 3 Ἰουλίου 2022 καὶ ὥρα 20:00
στὸν Ἱερό Ναό Ἀγ. Γεωργίου Νέου Ψυχικοῦ
ὑπὸ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Χαλκίδος,
Ἰστιαίας καὶ Βορείων Σποράδων
κ. Χρυσοστόμου.

Τὸ Ἀναλόγιό θὰ διακονήσῃ
ὁ Βυζαντινὸς Χορὸς «**ΤΡΟΠΟΣ**» ὑπὸ τὴν διεύθυνση
τοῦ κ. Κωνσταντίνου Ἀγγελίδη

1222 – 2022
800 χρόνια μετά...

ΙΕΡΑ ΑΓΡΥΠΝΙΑ

Τὸ Ἴδρυμα Ποιμαντικῆς Ἐπιμορφώσεως
τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν
τιμῶντας τὴν μνήμη τοῦ ἐν ἀγίοις Πατρὸς ἡμῶν
Μιχαὴλ τοῦ Χωνιάτου, Μητροπολίτου Ἀθηνῶν
καὶ μετὰ τὴν εὐκαιρία τῆς ἐπετείου
ὀκτακοσίων ἐτῶν ἀπὸ τῆς κοιμήσεώς του

σᾶς προσκαλεῖ
στὴν Ἱερά Ἀγρυπνία ποὺ θὰ τελεσθῆ
τὴν Κυριακὴ 3 Ἰουλίου 2022 καὶ ὥρα 20:00
στὸν Ἱερό Ναό Ἀγ. Γεωργίου Νέου Ψυχικοῦ
ὑπὸ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Χαλκίδος,
Ἰστιαίας καὶ Βορείων Σποράδων
κ. Χρυσοστόμου.

Τὸ Ἀναλόγιό θὰ διακονήσῃ
ὁ Βυζαντινὸς Χορὸς «**ΤΡΟΠΟΣ**»
ὑπὸ τὴν διεύθυνση τοῦ κ. Κωνσταντίνου Ἀγγελίδη

Ο Μακαριώτατος Αρχιεπίσκοπος
Αθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ.
Ιερώνυμος Β΄ απέστειλε μῆνυμά
του στις Ενορίες της
Αρχιεπισκοπῆς ἐν ὄψει τῆς εορτῆς
τοῦ ἁγίου Μιχαὴλ τὴν Δευτέρα 4
Ἰουλίου.

1222 – 2022 ὀκτακόσια χρόνια μετά...

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΙΕΡΑ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ ΑΘΗΝΩΝ

Αριθμ. Πρωτ./ΕΞ. 4551 /2022

Έν Αθήναις τῆ 1ῃ Ιουλίου 2022

**ΜΗΝΥΜΑ ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΟΥ
ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΘΗΝΩΝ ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
κ.κ. ΙΕΡΩΝΥΜΟΥ Β'
ΕΠΙ Τῆ ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΕΙ ΟΚΤΑΚΟΣΙΩΝ ΕΤΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ
ΚΟΙΜΗΣΗ ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ
ΜΙΧΑΗΛ ΤΟΥ ΧΩΝΙΑΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΑΘΗΝΩΝ
(1222-2022)**

Τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά,

Ἡ Ἐκκλησία τῶν Ἀθηνῶν χαρακτηρίστηκε περὶ τὸ 240 μ.Χ. ἀπὸ τὸν Ὠριγένη ὡς «πραεὶα καὶ εὐσταθής». Καὶ ὁ λόγος αὐτὸς τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ αὐτοῦ συγγραφέα ἀποδείχθηκε προφητικὸς καθὼς ἡ Ἐκκλησία τῶν Ἀθηνῶν πρυτανευόταν ἀπὸ σύνεση, ταπεινὸ φρόνημα καὶ ἐργασία ἐπὶ τῆς οὐσίας τῶν πραγμάτων.

Ἀξιόθηκε στὸ διάβα τῶν αἰῶνων νὰ κλειστῆ ἀπὸ τὸ πέρασμα καὶ τὴν διδαχὴ τῶν ἀποστόλων Παύλου, Ἀνδρέου, Φιλίππου καὶ Λουκᾶ. Βασιλεῖς, ὅπως ὁ Μ. Κωνσταντῖνος ποὺ συντηροῦσε τὴν Ἀθήνα μὲ περίσσια σιτοδοσία, ἡ Εὐδοκία ποὺ ἀνοικοδόμησε στὴν πόλη μας ναοὺς καὶ ἡ Εἰρήνη ποὺ συνεκάλεσε τὴν Ζ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδο, εἶναι γραμμένοι μὲ χρυσοῦς χαρακτῆρες στὴν ἐκκλησιαστικὴ καὶ ὄχι μόνο ἱστορία τοῦ τόπου.

Οἰκουμενικοὶ διδάσκαλοι, ὅπως ὁ Βασίλειος καὶ ὁ Γρηγόριος, ἔλαβαν ἐδῶ τὴν πανεπιστημιακὴ τους παιδεία. Μάρτυρες ἐξ Ἀθηνῶν καὶ ἀλλαχόθεν ἀγίασαν μὲ τὸ αἷμα τους τὴν γῆ μας. Ὅσοι μοναχοὶ καὶ μοναχῆς ἀγωνίστηκαν στὶς πνευματικὲς παλαῖστρες τῶν πολυαρίθμων Μονῶν τῆς Ἀττικῆς μὲ προεξάρχουσα τὴν Κυρὰ τῶν Ἀθηνῶν. Ἱεράρχες ποὺ ἀνῆλθαν στὴν καθέδρα τῆς Ρώμης, τῆς Νέας Ρώμης, τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ τῶν Ἱεροσολύμων γεννήθηκαν καὶ ἀνατράφηκαν στὴν πόλη μας, ἡ ὁποία ἕως καὶ σήμερα ἀναδεικνύει

μέλη τῆς Ἐκκλησίας μας κατοίκους τῆς Ἱερουσαλήμ, συμπολίτες τῶν ἁγίων καὶ οἰκείου τοῦ Θεοῦ.

Τὸ τρέχον ἔτος ταυτίζεται μὲ τὴν ἐπέτειο τῶν ἑκατὸ ἐτῶν ἀπὸ τὴν Μικρασιατικὴ Καταστροφή καὶ πλῆθος ἐκδηλώσεων μνήμης ἔχουν ἤδη προγραμματισθεῖ. Ὑπάρχει ὅμως καὶ μιὰ ἀκόμα ἐπέτειοσ πού συνδέει τὴν πόλη μας μὲ τὴν Μικρὰ Ἀσία καὶ μὲ τὴν Ἄνω Ἱερουσαλήμ! Αὐριο, 4 Ἰουλίου, συμπληρώνονται ὀκτακόσια χρόνια ἀπὸ τὴν ὄσιακὴ κοίμησι τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Μιχαήλ τοῦ Χωνιάτου Μητροπολίτου Ἀθηνῶν, τοῦ τελευταίου βυζαντινοῦ πολίτη καὶ ἀξιωματοῦχου τῶν Ἀθηνῶν, ἀλλὰ καὶ τοῦ τελευταίου ὀρθοδόξου ἱεράρχου πού λειτούργησε στὸ θυσιαστήριο τοῦ Παρθενῶνος.

Ἠγήθηκε εἴκοσι χρόνια τῆς Μητροπόλεως Ἀθηνῶν¹ μὲ ποικίλες δράσεις, ἀναμορφωτῆς, ἀνακαινιστῆς, ἐπιμορφωτῆς κλήρου, μοναχῶν καὶ λαϊκῶν, ἰδρυτῆς ναῶν καὶ μονῶν, συγγραφέας, λογοτέχνης καὶ ἱστορικός, διπλωμάτης, ὑπερασπιστῆς τῶν δικαίων τοῦ δοκιμαζόμενου ἀπὸ τὴν φτώχεια λαοῦ τῆς Ἀττικῆς, πρόμαχος τῆς ἐλευθερίας του, ἀφοῦ ἠγεῖται ὡς στρατηγὸς τῆς μάχης κατὰ τοῦ ἐπίδοξου κατακτητοῦ Λέοντος Σγουροῦ. Ἐπιπλέον εἴκοσι χρόνια αὐτεξόριστος στὸ ἐλεύθερο νησί τῆς Κέας κατευθύνει τὴν Μητρόπολή του καὶ τοὺς ὑπὸ αὐτὸν ἐπισκόπους. Συλλαμβάνει κατὰ τοὺς σύγχρονους μελετητῆς τὴν ἰδέα τοῦ Νέου Ἑλληνισμοῦ τὴν ὁποία καὶ μοιράζεται, ὅπως φαίνεται, μὲ ἄλλους λογίους Μητροπολίτες καὶ Ἐπισκόπους τοῦ Ἑλλαδικοῦ χώρου.

Ὁ μακαριστὸς Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν Χρυσόστομος Παπαδόπουλος ἔγραψε ὅτι «Ὁ θάνατος δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐξαλείψῃ τὸ ὄνομα τοιοῦτου μεγάλου Ἱεράρχου, ὅστις ἀνεδείχθη καὶ συγγραφεὺς ἔξοχος, πολλὰ καὶ σπουδαῖα καταλιπὼν συγγράμματα, εἰδικωτέραν ἔχοντα σημασίαν διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς Ἐκκλησίας τῶν Ἀθηνῶν, ἧς σέμνωμα καὶ μεγάλη δόξα ὑπῆρξεν ὁ Μιχαήλ»².

¹ Ὁ ἅγιος Μιχαήλ ενθρονίστηκε πρὶν τὴν Σαρακοστή του 1182 διαδεχόμενος τὸν Μητροπολίτη Γεώργιο Βούρτζο πού ἐκοιμήθη στίς 18 Ἰανουαρίου τοῦ ἰδίου ἔτους.

² Ἀρχιεπ. Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου, Ἡ Ἐκκλησία τῶν Ἀθηνῶν, σ. 40, Ἀθήνα 1928.

Ο πανδαμάτωρ χρόνος δέν κατάφερε νά δαμάσει τήν δύναμη τῶν λόγων πού ἐκφώνησε ὁ ἅγιος κατὰ τὸν ἐνθρονιστήριο λόγο του ἐντὸς τοῦ Ναοῦ τῆς Ἀθηναίας Θεοτόκου, στὸν Παρθενῶνα, ἐκείνη τὴν Ἀνοιξη τοῦ 1182: «...Τοῦτο τὸ φῶς τὸ ἄυλο, τὸ συντριπτικό, τὸ ἀειθαλές καὶ ἀειφανές στοὺς εὐσεβεῖς καὶ πιστοὺς ὀφθαλμούς. Ἐτοῦτο εἶναι ὁ στῦλος τοῦ Θείου πυρός, ἡ δική μας πηγὴ τῆς ἀπόκρυφης ἀχλῆς τῆς ἀπαυγάζουσας, μὲ τὴ βοήθεια τῆς ὁποίας θὰ μπορούσαμε νὰ καθοδηγηθοῦμε διασχίζοντας τὴν ἀνυδρὴ ἔρημο τῶν παθῶν, στὴν πολυπόθητη γῆ τῶν πρωτόπλαστων. Γιὰ ὅλα αὐτὰ εὐελπιστῶ νὰ πορευτῶ μαζί σας, μαζί ν' ἀνεβοῦμε τὴ δύσκολη ὁδὸ τῆς ἀνάβασης - ὄχι μόνο στὸ ὄρος Χωρήβ, ἀλλὰ παντοῦ· μαζί ν' ἀντικρίσουμε τὴ φλεγόμενη βᾶτο, ὄχι σύμβολα ἀχνὰ καὶ σκιώδη, ν' ἀξιωθοῦμε μαζί ν' ἀτενίσουμε τὴ μεγαλειώδη, παντοῦ διαχεόμενη, στιλπνότητα τῆς ἀλήθειας, τὴν ἴδια στιγμή πού Θεῖα, ἀπὸ μέσα της ἤχοῦσα, φωνὴ θ' ἀντηχεῖ καὶ στὶς καρδιές μας καὶ γύρω παντοῦ καὶ θὰ καλεῖ γιὰ τὴν κληροδοσία τῆς Γῆς τῆς Ἐπαγγελίας...»³.

Ὁ ἅγιος Μιχαὴλ ἔδωσε μιὰ ὑπόσχεση στὸν Ἀττικὸ λαό ὅτι εὐελπιστεῖ νὰ πορευτεῖ μαζί μας, μαζί νὰ ἀνεβοῦμε, νὰ ἀντικρούσουμε καὶ νὰ ἀτενίσουμε τὰ μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ στὴν Βασιλεία του... Ὅχι μόνος του. Μόνο μαζί μας!

Ἐπικαλούμενος τίς εὐχές τοῦ μεγάλου αὐτοῦ ἱεράρχου πού δόξασε τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ καὶ ἀγάπησε ἕως τέλους τὴν πόλη τῶν Ἀθηνῶν καὶ τὰ περὶχωρα τῆς Ἀττικῆς σᾶς παροτρύνω νὰ τιμᾶτε τὸν ἅγιο ὡς προστάτη τοῦ ποιμαντικοῦ ἔργου καὶ εὐχομαί νὰ πρεσβεύει γιὰ ὅλους ἐμᾶς, τὸν κλῆρο καὶ τὸν λαό, τοὺς διακόνους τῆς Ἐκκλησίας τῶν Ἀθηνῶν, ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων ἡμῶν. Ἀμήν!

Ο ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ
Ἀθηνῶν Ἐξαρχεῖς Β'

³ Απόδοση στα Νέα Ελληνικά από τον δρ. Ζήση Αἰναλή

Ας ολοκληρώσουμε το παρόν αφιέρωμα με ένα απόσπασμα από την εισαγωγή της ακολουθίας του αγίου που εκδόθηκε το 2005.

«...Άδελφοί μας,

Ἦλθε λοιπὸν ἡ ὥρα νὰ «ἀνασύρουμε» τὸν ἅγιο ἀπὸ τῆς λήθης τῶν γραμμῶν τοῦ Συναξαριστῆ· νὰ τοῦ ζητήσουμε ταπεινὰ συγγνώμη γιὰ τὰ 783 ἔτη ἀγνωμοσύνης ποὺ τοῦ προσφέραμε ὡς ἀντίδωρο στοὺς πολυετεῖς μόχθους του, τὶς ἀγωνίες καὶ τὶς προσευχές του. Ἄς τιμήσουμε τὸν ἅγιο Μιχαὴλ σὲ εὐχαριστιακὴ σύναξη, ἄδοντας τοὺς ὕμνους ποὺ γιὰ πρώτη φορὰ συνδέθηκαν γιὰ ἐκεῖνον. Ἄς τὸν ἐπικαλούμαστε στὶς προσευχές μας καὶ στὶς δύσκολες ὥρες καὶ ἐκεῖνος θὰ εἶναι παρὼν, ὅπως τότε, ποὺ ἀπὸ τὴν ἐξορία ἦταν δίπλα στὸ ποιμνιὸ του, καθοδηγώντας καὶ νουθετώντας το, προσευχόμενος στὸν Δωρεοδότη Θεὸ γιὰ ἐκεῖνο.

Ἐλᾶτε «εἰς ὑπερβολὴν φιλοποιήμενες» ἀδελφοί, νὰ ἀναβοῦμε πνευματικὰ τὸ Πάνειον ὄρος μαζί με τὸν ἅγιο! Ἄς περιδιαβοῦμε τὰ ἀσκηταριὰ τῶν προγόνων μας μοναχῶν στὸν Ἅγιο Λουκᾶ, στὸν Ἀἰ – Γιάννη τὸ Θεολόγο, στὸν Προφῆτη Ἡλία, στὴ Ζωοδόχο Πηγὴ στὸ Πανί, στὸ σπήλαιο... καὶ ἄς βοήσουμε μαζί με τὸν ἱερὸ ὑμνωδὸ:

*“Ἡ Ἀττικὴ ἐπαγάζεται
καὶ χαίρει Μεσογαία ἢ εὐφορος,
ἥνπερ ἠγάπησας
καὶ τοῖς ποσί σου ἐβάδισας
πρὸς ἀσκητῶν Πανείου ὄρους ἐπίσκεψιν”».*

